

צְדִיקִים יָבוֹאוּ בּוֹ

זֶה הַשַּׁעַר לַה'

בס"ד

גמרא בהנאה

תלמוד בבלי

מסכת בבא מציעא

פרק שלישי: המפקיד

כרך שני

דף לד: - לה. - לה:

כיתה ו'

ת"ת בית דוד החדש חולון

המחנך הרב אגרהם עוגדיה

תלמיד יקר וחביב!

להלן הוראות סימון ועביעת גמרא בהנאה ב-2 שלבים:

👉 קודם כל פסק וסמן את הגמרא בסימנים הבאים:

פסיק, נקודה. סימן שאלה? סימן קריאה!
נקודתיים: מקף- "גרשיים" (סוגריים עגולות)

👉 לאחר מכן צבע את הטקסט בצבעים עדינים שלא יסתירו את הכתוב!

❖ סיפור / מקרה = כחול

❖ דין / הלכה / פסק דין = חום

❖ שאלה / קושיה = אדום

❖ תירוץ = ירוק

❖ ראייה / הוכחה = צהוב

❖ דחיה = סגול

❖ ציטוט מפסוק או ממשנה או מברייתא = כתום

❖ תיקון גרסה = אפור

בהצלחה ובהנאה!

תוכן העניינים

4	הסבר קצר על החוברת
5	דף לד עמוד ב'
5	סוגיית: משביעין אותו - חלק א'
14	דף לה עמוד א'
14	סוגיית: משביעין אותו - חלק ב'
23	סוגיית: משביעין אותו - חלק ג'
31	סוגיית: ההוא גברא
41	סוגיית: שמו ליה לבעל חוב
50	דף לה עמוד ב'
50	סוגיית: אגביה איהו בחובו
56	תולדות חכמינו ז"ל
59	מפת אמוראי ארץ ישראל
60	מפת אמוראי בבל

בשם ה' נעשה ונצליח!

הסבר קצר על החוברת

סדר הלימוד:

החוברת "גמרא בהנאה" בנויה בצורה מסודרת ועקבית על מנת להקל על הלומד הצעיר:

- ✓ במקרה הצורך, נקדים הקדמה למשנה או לסוגיה חדשה כדי לתת רקע ולהכיר מושגים חדשים.
- ✓ בכל משנה או סוגיה חדשה, תחילה נקרא את המשנה או הגמרא מילה במילה בניגון ובהטעמה.
- ✓ לאחר מכן נבאר את המשנה או את הגמרא בצורה פשוטה, יפה וקלילה.
- ✓ לאחר מכן נענה על השאלות חזרה וסיכום, ונבאר את המילים מארמית לעברית ונפתח ראשי תיבות.
- ✓ לאחר מכן נסכם את הסוגייה בקצרה ובבהירות.
- ✓ מדי פעם יופיעו מסגרות מקווקות, להרחבת הידע ותוספת עיון, מומלץ לקרוא ולהחכים.
- ✓ בסוף החוברת מופיעים תולדות החכמים המוזכרים בדפים ובסוגיות הנלמדות.

סוגי הכתב:

על מנת להבדיל בין הקטעים השונים בחוברת, יש להבחין באיזה סוג גופן (פונט) הם כתובים:

- אריאל (ariel) = הקדמה, הסברים וביאורים, טבלאות, וסיכומים.
- גוטמן סתם (Guttman Stam) = ציטוטים פסוקים מזהתורה.
- ליוורנה (Livorna) = ציטוטים דברי המשנה והגמרא מילה במילה עם פיסוק וסימני שאלה וקריאה.
- פלונטר (Plonter) = קטעים מאוסטרים להרחבת הידע, ותוספת עיון.
- הדסה חדש (FbHadasaNew) = שאלות חזרה וסיכום וביאורי מילים.
- שוקו (Choco) = תולדות החכמים המוזכרים בדפים ובסוגיות הנלמדות.

תלמיד יקר וחביב!

בכל מקרה של שאלה או אי-הבנה,

אל תהסס לבקש הדרכה, הסבר ועזרה.

נשמח מאוד לקבל הארות והצעות לשיפור במהדורה הבאה אי"ה.

בברכת הצלחה והנאה מרובה!

הרב אברהם עובדיה

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

סוגיית - "משביעין אותו" - חלק א'

(דף לד עמוד ב' באמצע העמוד) אמר רב הונא: משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו. מאי טעמא? חיישינן שמא עיניו נתן בה. מיתיבי: המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון, ואמר לו סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה, והלה אומר לא! כי אלא סלע הלוייתני עליו סלע היה שוה, פטור. סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה, והלה אומר לא! כי אלא סלע הלוייתני עליו שלשה דינרים היה שוה, חייב. סלע הלוייתני עליו ב' היה שוה, והלה אומר לא! כי אלא סלע הלוייתך עליו סלע היה שוה, פטור. סלע הלוייתני עליו שנים היה שוה, והלה אומר לא! כי אלא סלע הלוייתך עליו ה' דינרים היה שוה, חייב. מי נשבע? מי שהפקדון אצלו, שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון. אהייא? אילימא אסיפא, ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה היא, דהא קא מודי מקצת הטענה? אלא אמר שמואל: ארישא, מאי ארישא? אסיפא דרישא: סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתני עליו שלשה דינרין היה שוה, חייב. דשבועה גבי לזה הוא, ואמור רבנן לשתבע מלוה, שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון.

ביאור דברי הגמרא

הקדמה לסוגיה: במשנה למדנו ששומר חינם שהפיקדון נגנב ממנו יכול לשלם או להישבע. בסוגיה שלנו בא רב הונא ומחדש ששומר תמיד צריך להישבע גם אם הוא משלם.

אומרת הגמרא: אמר רב הונא: גם אם השומר שילם, בית-דין משביעין אותו שבועה (מדרבנן) שהפיקדון אינו ברשותו. מה הטעם? חוששים שמא הפיקדון באמת נמצא ברשותו, והוא חמד אותו, ומוכן לשלם עבורו ולהשאירו אצלו שלא כדין ועובר באיסור 'לא תחמוד'.

הקדמה ל"מיתיבי": הגמרא מקשה על רב הונא ממשנה במסכת שבועות (דף מג עמוד א') שבה מופיעים 4 מקרים: 'רישא'- הכוונה ראש והתחלה, 'סיפא'- הכוונה סוף וסיום. המקרה הראשון הוא הרישא דרישא, המקרה השני הוא הסיפא דרישא, המקרה השלישי הוא הרישא דסיפא, והמקרה הרביעי והאחרון הוא הסיפא דסיפא.

ב-2 המקרים הראשונים המלוה (שהוא גם שומר שכר) תובע כסף מהלוה (שהוא גם המפקיד), וב-2 המקרים האחרונים הלוה (המפקיד) תובע כסף מהמלוה (השומר שכר).

כמו שבזמננו יש אגורות ויש שקלים חדשים, גם בזמננו היו כל מיני סוגי מטבעות יקרים וזולים, למשל: סלע אחד = 2 שקלים = 4 דינרים = 24 מעות = 48 פונדיונים.

מקרה א' – רישא דרישא:

המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון [והוא שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה].
ואמר לו המלוה ללוה סלע הלוייתך על המשכון, והמשכון היה שוה רק שקל (חצי סלע),
נמצא שאתה חייב לי שקל (חצי סלע). והלוה טוען למלוה לא! אלא סלע הלוייתני עליו
וסלע היה שווה, וכיוון שאבד המשכון – איני חייב לך כלום. במקרה כזה הלוה פטור
משבועה, כי לטענתו הוא פטור מתשלום ממון לגמרי, ואינו מודה במקצת הטענה.

מקרה ב' – סיפא דרישא:

המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון. ואמר לו המלוה ללוה סלע הלוייתך על
המשכון, והמשכון היה שוה רק שקל (חצי סלע), נמצא שאתה חייב לי שקל (חצי סלע).
והלוה טוען למלוה לא! אלא סלע הלוייתני עליו ושלושה דינרים היה שווה, ואיני חייב לך
אלא דינר אחד בלבד. במקרה כזה הלוה חייב שבועה שהמשכון היה שווה שלושה
דינרים, כי הוא מודה במקצת הטענה, וחייב לשלם את הדינר שהודה בו.

מקרה ג' – רישא דסיפא:

המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון. ואמר לו הלוה למלוה סלע הלוייתני עליו,
והמשכון היה שוה שני סלעים, נמצא שאתה חייב לי סלע. והמלוה טוען ללוה לא! אלא
סלע הלוייתך עליו וסלע היה שווה, ואיני חייב לך כלום. במקרה כזה המלוה פטור
משבועה, כי לטענתו הוא פטור מתשלום ממון לגמרי, ואינו מודה במקצת הטענה.

מקרה ד' ואחרון – סיפא דסיפא:

המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון. ואמר לו הלוה למלוה סלע הלוייתני עליו,
והמשכון היה שוה שני סלעים, נמצא שאתה חייב לי סלע. והמלוה טוען ללוה לא! אלא
סלע הלוייתך עליו וחמישה דינרים היה שווה, ואיני חייב לך אלא דינר אחד בלבד.
במקרה כזה המלוה חייב שבועה שהמשכון היה שווה חמישה דינרים, כי הוא מודה
במקצת הטענה, וחייב לשלם את הדינר שהודה בו.

מסיימת המשנה ואומרת:

מי נשבע מה היה שוויו של הפיקדון (שזו שבועה מדאורייתא)? מי שהפיקדון (המשכון) היה אצלו לפני שאבד דהיינו המלוה שהוא היה השומר על המשכון.

ומדוע? הרי מעיקר הדין הלווה – המפקיד היה צריך להישבע כי הוא הנתבע והוא מודה במקצת?

אלא חוששים שמא ישבע הלווה שהאמת כדבריו, ואז יוציא המלוה את המשכון מתחת ידו ויוכיח שהאמת כדבריו, ונמצא הלווה מוכחש על ידו ונפסל לעדות ולשבועה. לפיכך תיקנו שהמלווה ישבע, שכן הלווה לא יוכל להכחישו, שהרי המשכון בודאי לא נמצא תחת ידו.

הגמרא דנה בסיום דברי המשנה: מה שנאמר בסוף המשנה שהמלווה נשבע מחשש שהוא יפסול את הלווה, 'אהי'א' – לאיזה מקרה מבין 4 המקרים המשנה מתייחס דין זה?

אם נאמר שהוא מתייחס לסיפא (דסיפא) של המשנה, שהלווה טוען שהמשכון היה שווה שני סלעים, והמלווה טוען שהמשכון היה שווה רק חמישה דינרים. קשה: מדוע הוצרך התנא לומר שהמלווה נשבע בגלל החשש שיפסול את הלווה, הרי השבועה מוטלת על המלווה מעיקר הדין! שהרי הוא מודה במקצת הטענה, וחייב שבועה מן התורה! אם כן, לא ייתכן שסיום דברי המשנה מתייחס לסיפא.

לפיכך מסיקה הגמרא: אלא אמר שמואל – ארישא. מה שנאמר בסוף המשנה שהמלווה נשבע מחשש שהוא יפסול את הלווה, מתייחס לרישא של המשנה.

אך לא לרישא דרישא (למקרה הראשון) כי במקרה הזה אין חיוב שבועה בכלל, אלא לסיפא דרישא (למקרה השני): אמר לו המלווה ללווה סלע הלוייתך על המשכון, והמשכון היה שווה רק שקל (חצי סלע), נמצא שאתה חייב לי שקל (חצי סלע). והלווה טוען למלווה לא! אלא סלע הלוייתני עליו ושלושה דינרים היה שווה, ואיני חייב לך אלא דינר אחד בלבד.

במקרה כזה מעיקר הדין הלווה היה חייב שבועה שהמשכון היה שווה שלושה דינרים, כי הוא מודה במקצת הטענה, והיה חייב לשלם את הדינר (חצי שקל, רבע סלע) שהודה בו.

באו חכמים ואמרו שבמקרה כזה המלווה ישבע שהמשכון היה שווה רק שקל כטענתו, ויטול מהלווה שקל (2 דינרים) כפי שהלווה חייב לו לדבריו. ומדוע שהלווה לא ישבע? כדי שלא יוציא המלווה את הפיקדון לאחר שהלווה ישבע ויפסול אותו לשבועה ועדות.

כעת מגיעה הגמרא לקושיא "מיתיבי" על דברי רב הונא בתחילת הסוגיה ממשנה זאת.

את זה נלמד בעזרת ה' בחלק הבא של הסוגיה!

סיכום סוגיית "משביעין אותו" חלק א'

מקרה ד' סיפא דסיפא	מקרה ג' רישא דסיפא	מקרה ב' סיפא דרישא	מקרה א' רישא דרישא
אליהו הלווה כסף ליוסף, ויוסף נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליעקב, ויעקב נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליצחק, ויצחק נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף לאברהם, ואברהם נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו
הלווה (המפקיד) תובע את המלוה (השומר)	הלווה (המפקיד) תובע את המלוה (השומר)	המלוה (השומר) תובע את הלווה (המפקיד)	המלוה (השומר) תובע את הלווה (המפקיד)
יוסף הלווה טוען הלווה לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100	יעקב הלווה טוען הלווה לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100	אליהו המלוה טוען הלויית לי 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50	אליהו המלוה טוען הלויית לי 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50
אליהו המלוה טוען הלויית לי 100 והמשכון היה שווה 125 אם כן אני חייב לך רק 25	אליהו המלוה טוען הלויית לי 100 וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום	יצחק הלווה טוען הלווה לי 100 והמשכון היה שווה 75 אם כן אני חייב לך רק 25	אברהם הלווה טוען הלווה לי 100 וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום
אליהו המלוה מודה במקצת וחייב לשלם 25 כהודאתו ונשבע שהמשכון היה שווה 125	אליהו המלוה כופר בהכל ופטור מתשלום ופטור משבועה כמה היה שוה	יצחק הלווה מודה במקצת ומעיקר הדין היה חייב לשלם 25 כהודאתו והיה צריך להישבע שהמשכון היה שווה 75	אברהם הלווה כופר בהכל ופטור מתשלום ופטור משבועה כמה היה שוה
		<p>ותיקנו חכמים שאליהו המלוה ישבע שהפיקדון היה שווה רק 50 ויצחק הלווה ישלם לו 50, כי יש לחשוש שיצחק הלווה ישבע כמה היה שווה, ויוציא אליהו את הפיקדון ויכחישו ויפסלנו לעדות</p> <p>מהמקרה הזה הגמרא מקשה על רב הונא בסוגייתנו כפי שנלמד בחלק הבא של הסוגיה!</p>	

שאלות חזרה וסיכום - "משביעין אותו" - חלק א'

1. מה חידש רב הונא על מה שלמדנו במשנה, ומדוע סובר כך?
2. כמה מקרים יש במשנה במסכת שבועות?
3. מהו המקרה הראשון - הרישא דרישא? ומה הדין?
4. מהו המקרה השני - הסיפא דרישא? ומה הדין?
5. מהו המקרה השלישי - הרישא דסיפא? ומה הדין?
6. מהו המקרה הרביעי - הסיפא דסיפא? ומה הדין?
7. מה ההבדל בין 2 המקרים הראשונים ל-2 המקרים האחרונים?
8. מה ההבדל בין המקרה הראשון והשלישי, למקרה השני והרביעי?
9. כיצד מסיימת המשנה במסכת שבועות את דבריה, ומהו טעם הדין?
10. מדוע לא יתכן לומר שסיום דברי המשנה מתייחס לסיפא של המשנה?
11. על איזה מקרה ברישא מתייחסים דברי המשנה בסיום:

על המקרה הראשון - הרישא דרישא, או על המקרה השני - הסיפא דרישא? הסבר!
12. אם כן, במקרה השני - בסיפא דרישא: מי היה צריך להישבע מעיקר הדין 'כמה היה שווה', ומדוע? ומי נשבע לאחר תקנת חכמים, ומדוע?
13. כמה היה הלווה משלם אם הוא היה נשבע כמה היה שווה, וכמה ישלם בגלל שהמלווה נשבע?
14. מדוע הביאה הגמרא את המשנה ממסכת שבועות?

תשובות

1. _____
2. _____
3. _____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.4

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

.13

.14

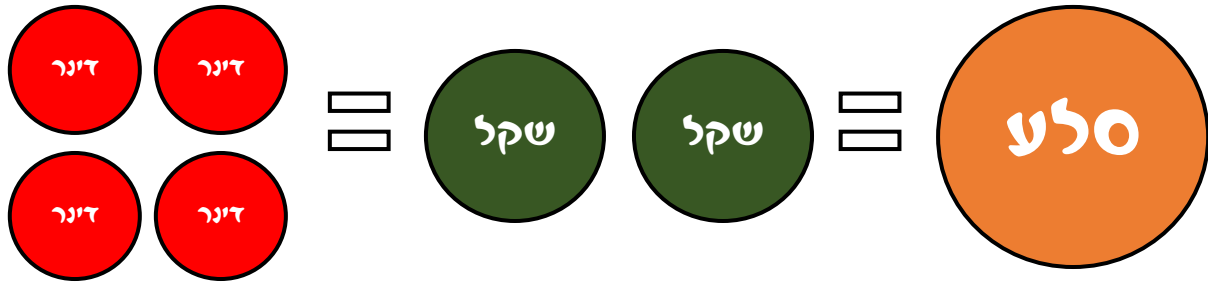
בהצלחה ובהנאה!

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

ביאורי מילים - "משביעין אותו" - חלק א'

- משביעין אותו
- שאינה ברשותו
- מאי טעמא
- חיישינן
- שמא
- עיניו נתן בה
- מיתיבי
- סלע / שקל / דינר
- הלוייתך
- עליו
- היה שוה
- והלה
- פטור / חייב
- מי שהפיקדון אצלו
- אהייא
- אילימא
- אסיפא
- ותיפוק ליה
- דשבועה
- גבי מלוה היא
- דהא קא מודי
- מקצת הטענה
- מאי ארישא
- אסיפא דרישא
- דשבועה גבי לוח הוא
- ואמור רבנן
- לשתבע מלוה
- שמא ישבע זה
- ויוציא הלה את הפיקדון

לסיכום

במשנה למדנו ששומר חנם או נשבע או משלם, רב הונא חידש ששומר תמיד (גם אם שילם) נשבע שאינה ברשותו שמא נתן עיניו בפיקדון והשאירו אצלו.

הגמרא הביאה את המשנה בשבועות העוסקת במקרה שהמשכון שנתן הלווה (המפקיד) למלווה (שומר שכר) תמורת ההלוואה - אבד, ויש ויכוח בין המלווה ללווה כמה היה המשכון שווה. במשנה 4 מקרים:

מקרה א' - רישא דרישא: המלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (שקל) חצי מסכום ההלוואה (סלע), והלווה חייב לו כסף (שקל). והלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (סלע) בדיוק כסכום ההלוואה (סלע), וכיוון שאבד - אינו חייב כלום. הלווה פטור משבועה כי אינו מודה במקצת הטענה ואינו משלם.

מקרה ב' - סיפא דרישא: המלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (שקל) חצי מסכום ההלוואה (סלע), והלווה עדיין חייב לו כסף (שקל). והלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (שלושה דינרים) שלושה רבעים מסכום ההלוואה (סלע), וכיוון שאבד - הוא חייב רק רבע מהסכום (דינר). הלווה חייב שבועה כמה היה שווה כי הוא מודה במקצת הטענה שהוא חייב לשלם משהו רק אינו מסכים על הסכום המדויק (שקל או דינר), ומשלם את הסכום שהודה בו שחייב (דינר).

מקרה ג' - רישא דסיפא: הלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (שני סלעים) פי שניים מסכום ההלוואה (סלע), וכיוון שאבד - המלווה חייב לו חצי משווי הפיקדון (סלע). והמלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (סלע) בדיוק לסכום ההלוואה (סלע), וכיוון שאבד - אינו חייב כלום. המלווה פטור משבועה כי אינו מודה במקצת הטענה ואינו משלם.

מקרה ד' - סיפא דסיפא: הלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (שני סלעים) פי שניים מסכום ההלוואה (סלע), וכיוון שאבד - המלווה חייב לו חצי משווי הפיקדון (סלע). והמלווה טוען שהמשכון שאבד היה שווה (חמישה דינרים) קצת יותר מסכום ההלוואה (סלע השווה 4 דינרים) אך לא פי שניים, וכיוון שאבד - הוא חייב רק (דינר) רבע מסכום ההלוואה (סלע השווה 4 דינרים) שהוא חמישית משווי הפיקדון (חמישה דינרים). המלווה חייב שבועה כמה היה שווה כי הוא מודה במקצת הטענה שהוא חייב לשלם משהו רק אינו מסכים על הסכום המדויק (סלע או דינר), ומשלם את הסכום שהודה בו שחייב (דינר).

בסוף דבריה, אומרת המשנה: מי נשבע כמה היה הפיקדון שווה? המלווה! מדוע? כי אם הלווה ישבע, המלווה יוציא את הפיקדון וכחיש את הלווה ויפסול אותו לעדות ושבועה, וכדי שזה לא יקרה העבירו חכמים את חיוב השבועה מהלווה למלווה.

הגמרא מבררת על איזה מקרה במשנה מתייחסים דברי המשנה בסופה?

על הסיפא: לא יכול להיות! כי ברישא דסיפא (מקרה ג') המלווה בכלל פטור משבועה כי אינו מודה במקצת הטענה, ובסיפא דסיפא (מקרה ד') המלווה חייב שבועה מהתורה כי הוא מודה במקצת הטענה, ולא שייך לומר ששבועתו היא רק מתקנת חכמים שמא יפסול את הלווה לעדות ושבועה.

אלא בהכרח שדברי המשנה בסופה מתייחסים לרישא: אך לא על הרישא דרישא (מקרה א') כי במקרה כזה הלווה בכלל פטור משבועה כי אינו מודה במקצת הטענה, אלא על הסיפא דרישא (מקרה ב') שהלווה מודה במקצת הטענה ומעיקר הדין הוא חייב להישבע כמה שווה היה הפיקדון, אך כדי שהמלווה לא יוציא את המשכון וכחיש אותו ויפסול אותו לעדות ושבועה, תיקנו חכמים שהמלווה ישבע! והלווה ישלם שקל כפי שטוען המלווה שהוא חייב לו.

ש"ס ל"ב: שבועת רב הונא היא מדרבנן, שבועת מודה במקצת היא מדאורייתא!

"שבועה"

השבועה נלכרת בתורה (במדבר ל"ג): "איש כי ידור נדר לה', או הישבוע שבועה, לאסור איסור על נפשו, לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יצשה".

בתנ"ך מצאנו מס' פעמים שהקב"ה נשבע לאברהם, יצחק ויעקב, לתת לזרעם את ארץ ישראל. כמו כן, ה' נשבע בעקבות חטא המרגלים כי הגשרים עליהם סב באותו מצמד לא יכנסו לארץ ישראל. וכן הוא נשבע שמה נאחרון לא יכנס לארץ ישראל, (דברים ד, כא).

מס' שבועות מופיעות אצל אברהם: כאשר הוא נשבע לחמק סדום, שהוא לא יקח עלו מהאחזחה (בראשית יד, כב). אברהם נאבילחק נשבעו וכרתו ברית ביניהם, תוך מתן תוקף על ידי הצלת שבוע כבשים. בהמשך אליעזר עבד אברהם מתבקש על ידי אברהם להישבע כי לא יבא אישה ליצחק מבנות הכנעני אלא מחרן ממשפחת אברהם (בראשית כד).

גם יצחק נשבע לאבילחק על הברית ההדדית ביניהם.

יעקב מתבקש מצפיו להישבע לו על מכירת הבכורה (בראשית כה, לז). יעקב ולאבן כורתים ברית אי לוחמה בעלעזר, ויעקב נשבע באלוהי אביו (בראשית לא, נ).

יוסף נשבע לאביו יעקב שלא יקבור אותו במצרים אלא בארץ ישראל בקברי אבותיו (בראשית מז, לא) ובדומה יוסף משיב את בני ישראל שיעלו את עצמותיו לארץ ישראל כאשר הם יצאו מארץ מצרים (בראשית נ, כה).

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

סוגיית - "משביעין אותו" - חלק ב'

(דף לה עמוד א' בתחילת העמוד) ואם איתא לדרב הונא, כיון דמשתבע מלוה שאינה ברשותו היכי מצי מפיק לה? אמר רבא: שיש עדים שנשרפה. אי הכי מהיכא מייתי לה? אלא אמר רב יוסף: שיש עדים שנגנבה. סוף סוף מהיכא מייתי לה? דטרח ומייתי לה. אי הכי כי משתבע מלוה, נמי לטרח לזה וליתיה? בשלמא מלוה ידע מאן קא עייל ונפק בביתיה ואזיל וטרח ומייתי לה, אלא לזה מי ידע מאן עייל ונפק בביתיה דמלוה?! אביי אומר: גזירה שמא יטעון ויאמר לו אחר שבועה מצאתיה. רב אשי אמר: זה נשבע וזה נשבע, זה נשבע שאינה ברשותו, וזה נשבע כמה היה שוה. והכי קאמר: מי נשבע תחילה? מלוה נשבע תחילה, שמא ישבע זה, ויוציא הלה את הפקדון.

ביאור דברי הגמרא

הקדמה: בתחילת הסוגיא הביאה הגמרא את דברי רב הונא שחידש שהשומר נשבע שהפיקדון אינו ברשותו גם אם שילם, ומדוע? חוששים שמא השומר חמד את הפיקדון והשאירו אצלו והוא מוכן לשלם עליו. ועל ידי השבועה שנשבע שאינה ברשותו נוודא שהפיקדון באמת לא אצלו.

הגמרא הביאה משנה ממסכת שבועות שבה מופיעים 4 מקרים בהם יש ויכוח בין המלוה ללוה כמה היה שווה המשכון (הפיקדון) שאבד. בסיום דבריה חידשה המשנה שאפילו שבמקרה השני הלוה הודה במקצת הטענה והוא היה צריך להישבע כמה היה שווה, אמרו חכמים שהמלוה ישבע כמה היה שווה שמא ישבע הלוה ואז יוציא המלוה את הפיקדון ויפסול את הלוה לעדות ושבועה.

כעת מגיעה הגמרא לקושיא על דברי רב הונא בתחילת הסוגיא ממשנה זאת.

שואלת הגמרא: ואם נכונים דברי רב הונא שהשומר נשבע שהפיקדון אינו ברשותו, מדוע חששו חז"ל שהמלוה יוציא את הפיקדון לאחר שהלוה ישבע כמה היה שווה המשכון? הרי המלוה ששמר על המשכון נשבע שהפיקדון אינו ברשותו, ומהיכן יביא אותו? ולא מסתבר שאדם ישבע לשקר!

מוכח מהמשנה שלא כרב הונא, ואם השומר משלם, אינו נשבע שאינה ברשותו. ולכן חששו חכמים שמא המלוה יוציא את הפיקדון לאחר שהלוה ישבע כמה היה שווה, ולכן העבירו את השבועה (במקרה השני במשנה בשבועות) מהלוה למלוה!?

על שאלה זו, מביאה הגמרא ד' תירוצים: הראשון של רבא (או רבה) והוא נדחה. השני של רב יוסף, השלישי של אביי, והרביעי של רב אשי.

תירוץ ראשון של רבא (ויש גורסים רבה): (על הקושיא על רב הונא מהמשנה בשבועות)

מתרצת הגמרא: אמר רבא: במשנה מדובר במקרה שיש עדים שהפיקדון נשרף, ולכן המלוה לא ישבע שהפיקדון אינו ברשותו כי יש עדים שנשרף. ואמרו חכמים שהמלוה ישבע (ולא הלוה) כמה היה שווה המשכון כדי שלא יפסול את הלוה לעדות ולשבועה.

אבל במקרה רגיל שאין למלוה עדים מה קרה לפיקדון, הוא ישבע שהפיקדון אינו ברשותו כדברי רב הונא שמא חמד אותו והשאיר אותו אצלו. והוא לא ישבע כמה היה שוה הפיקדון אלא הלוה! כי פה אין חשש שהוא יפסול את הלוה לעדות ושבועה.

שואלת הגמרא על תירוץ של רבא: אם במשנה מדובר במקרה שיש עדים שהפיקדון נשרף, מהיכן המלוה יביא את הפיקדון? ומדוע חכמים העבירו את השבועה מהלוה למלוה? הרי אין לחשש שמא המלוה יפסול את הלוה לעדות ושבועה, כי יש עדים שהפיקדון נשרף ואינו קיים? ולכן אי אפשר לתרץ את הקושיא על רב הונא ולהעמיד את המשנה במקרה שיש עדים שנשרפה. [ולומר שהעדים טעו והעידו על חפץ אחר דומה למשכון, ואחר כך נמצא המשכון - דוחק! ואולי כך הבינה הגמ' בתירוץ]

תירוץ שני של רב יוסף: (על הקושיא על רב הונא מהמשנה בשבועות)

מתרצת הגמרא: אלא אמר רב יוסף: במשנה מדובר במקרה שיש עדים שהפיקדון נגנב, ולכן המלוה לא ישבע שהפיקדון אינו ברשותו כי יש עדים שנגנב. אך כיוון שהחפץ קיים בעולם, יש חשש שמא המלוה ימצא אותו ויביא אותו. ולכן אמרו חכמים שהמלוה ישבע (ולא הלוה) כמה היה שווה המשכון כדי שלא יפסול את הלוה לעדות ולשבועה. אבל במקרה רגיל שאין למלוה עדים מה קרה לפיקדון, הוא ישבע שהפיקדון אינו ברשותו כדברי רב הונא שמא חמד אותו והשאיר אותו אצלו. והוא לא ישבע כמה היה שוה הפיקדון אלא הלוה! כי פה אין חשש שהוא יפסול את הלוה לעדות ושבועה.

שואלת הגמרא על תירוץ של רב יוסף: אפילו שהמשכון בעולם, מהיכן יביא אותו המלוה? הרי הוא לא יודע מי גנב אותו?

מתרצת הגמרא: המלוה יטרח ויברר מי נכנס אליו לבית, עד שהוא ימצא את הגנב ואת הפיקדון הגנוב, ויוציא אותו לאחר שבועת הלוה, ולכן הוא נשבע ולא הלוה, כדי שלא יפסול אותו לעדות ושבועה.

שואלת הגמרא: אם המלוה יכול לטרוח ולמצוא את הגנב ואת הפיקדון הגנוב, מה הרווחנו בזה שהמלוה ישבע ולא הלוה? הרי גם אם המלוה ישבע כמה הפיקדון היה שווה, הלוה יטרח ויברר מי הגנב וימצא את הפיקדון הגנוב, ויוציא אותו ויכחיש את המלוה ויפסול אותו לעדות ושבועה. ומכיוון שבשני האופנים (בין אם הלוה ישבע ובין אם המלוה ישבע) קיים אותו חשש, אם כן עדיף להשאיר את חיוב השבועה על הלוה שהוא זה שחייב בה מעיקר הדין?

מתרצת הגמרא: אין מקום לחשוש שהלוה יחפש וימצא את הגנב. מדוע? מילא המלוה יודע מי נכנס ויצא בביתו ויש סיכוי טוב שהוא ימצא את הגנב ויביא את הפיקדון ויכחיש את הלוה ויפסול אותו. אבל הלוה לא ימצא את הגנב! וכי הוא יודע מי נכנס ויצא בביתו של המלוה? ולכן אין חשש שהוא יפסול את המלוה, והמלוה נשבע ולא הלוה.

תירוץ שלישי של אב"י: (על הקושיא על רב הונא מהמשנה בשבועות)

אב"י אומר: באמת המלוה (השומר) נשבע שהפיקדון אינו ברשותו כדברי רב הונא, ובכל זאת אמרו חכמים (במשנה) שהמלוה ישבע כמה היה שווה הפיקדון ולא הלוה, מדוע? גזירה שמא יטעון המלוה ויאמר לו ללוה: בשעת השבועה באמת לא ידעתי היכן הפיקדון, ורק אחר שבועה מצאתיה, ואז הוא יפסול את הלוה לעדות ושבועה. (ואי אפשר לדעת אם המלוה משקר או לא כי יש לו טענה טובה)

תירוץ רביעי של רב אשי: (על הקושיא על רב הונא מהמשנה בשבועות)

רב אשי אומר: זה נשבע וזה נשבע - גם המלוה וגם הלוה נשבעים. המלוה נשבע שהפיקדון אינו ברשותו כמו שאמר רב הונא, והלוה נשבע כמה היה הפיקדון שווה כמו מעיקר הדין כי הוא מודה במקצת הטענה. ולא צריך להעביר את שבועת הלוה למלוה, כי המלוה נשבע שאינה ברשותו ולא חוששים שיוציא אותה ויפסול את הלוה לעדות ושבועה.

ומה שאמרה המשנה שהמלוה שהפיקדון אצלו נשבע, זו הכוונה: מי נשבע ראשון? המלוה (השומר) נשבע ראשון שהפיקדון אינו ברשותו, ורק אחר כך נשבע הלוה (המפקיד) כמה היה שווה. כי אם הלוה ישבע ראשון כמה היה שווה, המלוה יכול להוציא את הפיקדון ולהכחישו, ולפסול אותו לעדות ושבועה. ולכן המלוה (השומר) ישבע תחילה שאינה ברשותו ואז לא יבוא להוציא את הפיקדון, ואחר כך ישבע הלוה (המפקיד) כמה היה שווה.

אם כן, הגמרא הקשתה על דברי רב הונא מסוף המשנה בשבועות שלפי דברי הגמ' מתייחסים למקרה השני במשנה (הסיפא דרישא), והביאה הגמרא 4 תירוצים, שהראשון שבהם נדחה.

סיכום סוגיית "משביעין אותו" חלק ב'

מקרה ד' סיפא דסיפא	מקרה ג' רישא דסיפא	מקרה ב' סיפא דרישא	מקרה א' רישא דרישא
אליהו הלווה כסף ליוסף, ויוסף נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליעקב, ויעקב נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליצחק, ויצחק נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף לאברהם, ואברהם נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו
הלוה (המפקיד) תובע את המלוה (השומר)	הלוה (המפקיד) תובע את המלוה (השומר)	המלוה (השומר) תובע את הלוה (המפקיד)	המלוה (השומר) תובע את הלוה (המפקיד)
יוסף הלווה טוען הלוות לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100	יעקב הלווה טוען הלוות לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100	אליהו המלוה טוען הלויתי לך 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50	אליהו המלוה טוען הלויתי לך 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50
אליהו המלוה טוען הלויתי לך 100 והמשכון היה שווה 125 אם כן אני חייב לך רק 25	אליהו המלוה טוען הלויתי לך 100 וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום	יצחק הלוה טוען הלוות לי 100 והמשכון היה שווה 75 אם כן אני חייב לך רק 25	אברהם הלוה טוען הלוות לי 100 וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום
אליהו המלוה מודה במקצת וחייב לשלם 25 כהודאתו ונשבע שהמשכון היה שווה 125	אליהו המלוה כופר בהכל ופטור מתשלום ופטור משבועה כמה היה שוה	יצחק הלוה מודה במקצת וצריך להישבע שהמשכון היה שווה 75 ולשלם 25 כהודאתו, אך חכמים העבירו את השבועה כמה היה שווה מהלוה למלוה כדי שלא יכחיש את הלוה ויפסלנו לעדות.	אברהם הלוה כופר בהכל ופטור מתשלום ופטור משבועה כמה היה שוה
מהמקרה הזה הקשתה הגמרא על רב הונא: "מיתיבי" - אם השומר המלווה נשבע שאינה ברשותו, מהיכן יוציא אותה וכיצד יכחיש את הלווה?			

לפי רבא / רבה: במשנה מדובר שיש עדים שהפיקדון נשרף, ולכן השומר לא ישבע את שבועת רב הונא שאינה ברשותו, וא"כ חוששים שהוא יכחיש את הלווה כמה היה הפיקדון שווה, ולכן הוא (השומר המלווה) נשבע כמה היה הפיקדון שווה ולא הלווה.

לפי רב יוסף: במשנה מדובר שיש עדים שהפיקדון נגנב, ולכן השומר לא ישבע את שבועת רב הונא שאינה ברשותו, וא"כ חוששים שהוא (השומר המלווה) יטרוח וימצא את הפיקדון ויכחיש את הלווה כמה היה הפיקדון שווה, ולכן הוא נשבע כמה הפיקדון היה שווה ולא הלווה. (ולא חוששים שהלווה יטרוח וימצא את הפיקדון כי אין לו לדעת מי נכנס ויצא בביתו של המלווה)

לפי אביי: גם במשנה המלווה השומר נשבע שבועת רב הונא שאינה ברשותו, ואף על פי כן חוששים שהוא יכחיש את הלווה כמה היה הפיקדון שווה, ויטען שלאחר שהוא נשבע שאינה ברשותו הוא מצא אותה, ולכן הוא (השומר המלווה) נשבע כמה היה שווה ולא הלווה.

לפי רב אשי: גם המלווה השומר נשבע את שבועת רב הונא שאינה ברשותו, וגם הלווה נשבע כמה היה הפיקדון שווה כמו מעיקר הדין (ולא מעבירים את השבועה ממנו למלווה כמו שהבינה הגמרא בתחילת הסוגיה)

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

שאלות חזרה וסיכום - "משביעין אותו" - חלק ב'

1. מה חידש רב הונא בתחילת הסוגיה, ומדוע סובר כך?
2. מאיזו משנה מקשה הגמרא על דברי רב הונא?
3. כמה מקרים יש במשנה בשבועות, ומאיזה מהם מקשה כעת הגמרא על דברי רב הונא?
4. הסבר בצורה ברורה מהי הקושיא על דברי רב הונא מהסיפא דרישא של המשנה?
5. מהו תירוצו הראשון של רבא (או רבה) על הקושיא על רב הונא מהמשנה?
6. כיצד דחתה הגמרא את תירוצו של רבא (או רבה)?
7. מהו תירוצו השני של רב יוסף על הקושיא על רב הונא מהמשנה?
8. מה הקשתה הגמרא על תירוצו של רב יוסף מהמלוה?
9. מה ענתה הגמרא על קושיא זו?
10. מה הקשתה הגמרא על תירוצו של רב יוסף מהלוה?
11. מה ענתה הגמרא על קושיא זו?
12. מהו תירוצו השלישי של אביי על הקושיא על רב הונא מהמשנה?
13. מהו תירוצו הרביעי של רב אשי על הקושיא על רב הונא מהמשנה?
14. כיצד מבאר רב אשי את דברי המשנה "מי נשבע"?
15. לסיכום, כמה תירוצים תירצה הגמרא על הקושיא על רב הונא מהמשנה? (פרט!)
16. לסיכום, מי נשבע במקרה השני במסכת שבועות כמה היה הפיקדון שווה? מחלוקת!
17. לסיכום, האם השומר המלוה ישבע במקרה השני במסכת שבועות שאינה ברשותו? מחלוקת!

תשובות

1. _____
 _____
 _____
2. _____
 _____
 _____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.3

.4

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

- .13
- .14
- .15
- .16
- .17

בהצלחה ובהנאה!

ביאורי מילים - "משביעין אותו" - חלק ב'

- ואם איתא
- _____
- כיון דמשתבע
- _____
- היכי מצי מפיק לה
- _____
- אי הכי
- _____
- מהיכא
- _____
- מייתי לה
- _____
- דטרח ומייתי לה
- _____
- נמי לטרח
- _____
- וליתי
- _____
- בשלמא
- _____
- מאן
- _____
- קא עייל ונפיק בביתיה
- _____
- ואזיל
- _____
- מי ידע
- _____
- מאן עייל
- _____
- בביתיה דמלוה
- _____
- זה נשבע שאינה ברשותו
- _____
- וזה נשבע כמה היה שוה
- _____
- והכי קאמר
- _____
- שמא ישבע זה
- _____
- ויוציא הלה את הפקדון
- _____

לסיכום

לאחר שהגמרא הביאה את המשנה במסכת שבועות וביררה את הדינים ב-4 המקרים המופיעים בה, מקשה הגמרא על דברי רב הונא בתחילת הסוגיא ממשנה זאת:

הגמרא שאלה: לפי רב הונא ששומר תמיד נשבע שאינה ברשותו שמא נתן בה עיניו, מדוע במקרה השני במשנה, העבירו חכמים את השבועה מהלוה שהודה במקצת הטענה למלוה - שמא יוציא המלוה את הפיקדון ויפסול את הלוה לעדות ושבועה? הרי הוא נשבע שאינה ברשותו - וכיצד יוציא אותה?

הביאה הגמרא 4 תירוצים על שאלה זו, הראשון נדחה, ושלושת האחרים נשארו:

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

תירוץ א': אמר רבא (או רבה) במשנה מדובר שיש עדים שנשרפה, ולכן המלוה לא ישבע שאינה ברשותו, ולכן במשנה חכמים העבירו את השבועה מהלוה למלוה שמא המלוה יוציא את הפיקדון ויפסול את הלוה לעדות ושבועה.

הקשתה הגמרא: אם יש עדים שנשרפה, מהיכן יוציא המלוה את הפיקדון? ולכן תירוץ זה נדחה!

תירוץ ב': אלא אמר רב יוסף במשנה מדובר שיש עדים שנגנבה, ולכן המלוה לא ישבע שאינה ברשותו, ולכן במשנה חכמים העבירו את השבועה מהלוה למלוה שמא המלוה יוציא את הפיקדון ויפסול את הלוה לעדות ושבועה. אבל אין הכי נמי, במקרה שאין עדים שנגנבה - המלוה ישבע שאינה ברשותו כדברי רב הונא, שמא חמד אותה. ובמקרה כזה הלוה ישבע כמה היה שוה ולא המלוה, כי אין חשש שיוציא המלוה את הפיקדון שהרי נשבע שאינה ברשותו.

הקשתה הגמרא: אם יש עדים שנגנבה, אפילו שהחפץ קיים בעולם, מהיכן יביא המלוה את החפץ? הרי הוא נגנב ואינו יודע מי הגנב והיכן החפץ? וכיצד יוציא אותו כדי להכחיש את הלוה?

תירצה הגמרא: המלוה יטרח ויברר מי נכנס ויצא מביתו וימצא את הגנב ואת החפץ, ויוכל להכחיש את הלוה ולפסול אותו לעדות ושבועה, ולכן במשנה חכמים העבירו את השבועה מהלוה למלוה.

הקשתה הגמרא: אם כך, גם הלוה יטרח ויברר מי הגנב והיכן החפץ, ויוציא את הפיקדון לאחר שהמלוה נשבע כמה היה שוה ויכחיש אותו ויפסול אותו לעדות ושבועה. ואם כן, נשאר את חיוב השבועה עליו כמו מעיקר הדין ולא נעביר אותה למלוה?

תירצה הגמרא: המלוה יודע מי נכנס ויצא בביתו שלו, והוא יכול למצוא את הגנב ואת הפיקדון ולהכחיש את הלוה. אך הלוה לא יודע מי נכנס ויצא בביתו של המלוה, והוא לא יכול למצוא את הגנב ואת הפיקדון ולהכחיש את המלוה. לכן במשנה חכמים העבירו את השבועה מהלוה למלוה.

תירוץ ג': אביי אומר: באמת המלוה (השומר) נשבע שהפיקדון אינו ברשותו כדברי רב הונא, ובכל זאת אמרו חכמים (במשנה) שהמלוה ישבע כמה היה שווה הפיקדון ולא הלוה, מדוע? גזירה שמא יטעון המלוה ויאמר לו ללוה: בשעת השבועה באמת לא ידעתי היכן הפיקדון, ורק אחר שבועה מצאתיה, ואז הוא יפסול את הלוה לעדות ושבועה. (ואי אפשר לדעת אם המלוה משקר או לא כי יש לו טענה טובה)

תירוץ ד': רב אשי אמר: זה נשבע וזה נשבע - גם המלוה וגם הלוה נשבעים. המלוה נשבע שהפיקדון אינו ברשותו כמו שאמר רב הונא, והלוה נשבע כמה היה הפיקדון שוה כמו מעיקר הדין כי הוא מודה במקצת הטענה. ולא צריך להעביר את שבועת הלוה למלוה, כי המלוה נשבע שאינה ברשותו ולא חוששים שיוציא אותה ויפסול את הלוה לעדות ושבועה.

ומה שאמרה המשנה שהמלוה שהפיקדון אצלו נשבע, זו הכוונה: מי נשבע ראשון? המלוה נשבע ראשון שהפיקדון אינו ברשותו, ורק אחר כך נשבע הלוה כמה היה שוה. כי אם הלוה ישבע ראשון כמה היה שוה, המלוה יכול להוציא את הפיקדון ולהכחישו, ולפסול אותו לעדות ושבועה. ולכן המלוה ישבע תחילה שאינה ברשותו ואז לא יבוא להוציא את הפיקדון, ואחר כך ישבע הלוה כמה היה שוה.

סוגיית - "משביעין אותו" - חלק ג'

(דף לה עמוד א' קצת לפני אמצע העמוד) רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר: רישא דסיפא תיובתא לרב הונא, סלע הלוייתי עליו שתים היה שוה, והלה אומר לא! כי אלא סלע הלוייתיך עליו סלע היה שוה, פטור. ואם איתא לדרב הונא, מגו דמשתבע מלוה שאינה ברשותו, לישתבע נמי אגילגול שבועה כמה היה שוה? אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא, ואמר לי: תהא במאמינו. ונהמניה לוח למלוה נמי בהא כמה הוה שוה? לא קים ליה בגויה. ונהמניה מלוה ללוח דקים ליה בגויה? לא מהימן ליה. ומאי שנא לוח דמהימן ליה למלוה, ומאי שנא מלוה דלא מהימן ליה ללוח? לוח מקיים ביה במלוה (משלי יא) "תומת ישרים תנחם", מלוה מקיים ביה בלוח (משלי יא) "וסלף בוגדים ישדם".

ביאור דברי הגמרא

הקדמה: בתחילת הסוגיא הביאה הגמרא את דברי רב הונא שחידש שהשומר נשבע שהפיקדון אינו ברשותו גם אם שילם, ומדוע? חוששים שמא השומר חמד את הפיקדון והשאירו אצלו והוא מוכן לשלם עליו. ועל ידי השבועה שנשבע שאינה ברשותו נוודא שהפיקדון באמת לא אצלו.

הגמרא הביאה משנה ממסכת שבועות שבה מופיעים 4 מקרים בהם יש ויכוח בין המלוה הללו כמה היה שווה המשכון (הפיקדון) שאבד. בסיום דבריה חידשה המשנה שאפילו שבמקרה השני הלוח הודה במקצת הטענה והוא היה צריך להישבע, אמרו חכמים שהמלוה ישבע שמא ישבע הלוח ואז יוציא המלוה את הפיקדון ויפסול את הלוח לעדות ושבועה.

הגמרא הקשתה על רב הונא מהמקרה השני (מהסיפא דרישא), ותירצה ד' תירוצים.

כעת מקשה הגמרא על דברי רב הונא קושיא נוספת ממשנה זאת, והפעם מהמקרה השלישי (הרישא דסיפא). בסך הכל נלמד בקטע זה 4 שאלות ותשובה על כל אחת ואחת.

אומרת הגמרא: רב הונא בר תחליפא משמו של רבא אמר: רישא דסיפא (המקרה השלישי) של המשנה בשבועות יהיה קושיה לרב הונא.

שהרי למדנו: המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון. ואמר לו הלוח למלוה סלע הלוייתי עליו, והמשכון היה שוה שני סלעים, נמצא שאתה חייב לי סלע. והמלוה טוען ללוח לא! אלא סלע הלוייתיך עליו וסלע היה שווה, ואיני חייב לך כלום. במקרה כזה המלוה פטור משבועה, כי לטענתו הוא פטור מתשלום ממון לגמרי, ואינו מודה במקצת הטענה.

שאלה 1

שואלת הגמרא: ואם נכונים דברי רב הונא שהשומר נשבע תמיד שאינה ברשותו, מתוך שהוא נשבע שאינה ברשותו, נגלגל עליו גם את השבועה כמה היה שוה!?

[גלגול שבועה נלמד מאישה סוטה שמשביעים אותה שלא סתתה לא עם אדם פלוני שעימו נסתרה ולא עם כל אדם, אפילו שהעדים העידו רק על אדם אחד (קידושין כח.)]

שם לבו

קושא זו קיימת רק לפי גאוריהם של אביי ורב אשי. שהננה שבועות עוסקת במקרה שהאלוה נשבע שהשכון אינו ברשותו.

אולם לפי גאוריהם של רבא (או רבה) ורב יוסף, שמדובר באופן שיש צדים ששפרה או נשנה והאלוה פטור מהשבועה שאינה ברשותו - אין מקום לקושא זו (תוספות)

מתרצת הגמרא: אמר רב אשי אמרתי קושיא זו לפני רב כהנא, ואמר לי רב כהנא: 'תהא במאמינו', כלומר יש להעמיד את המקרה השלישי של המשנה (רישא דסיפא) שהלוח מאמין למלוה שהמשכון אינו ברשותו, ואינו משביע אותו על כך. ולכן הוא פטור משבועה כמה היה שוה המשכון, שכן אין שבועה אחרת (שאינה ברשותו) שיהיה אפשר לגלגל עליה שבועה זו (כמה היה שוה).

שם לבו

תוספות אומרים שברישא איא להצמיד את המקרה השני שהלוח מאמין לאלוה, כי אל יוכל האלוה להכחישו, והוא (הלוח) לא ירצה לתמוך למצב כזה.

אבל בסיפא, במקרה השלישי, שהלוח לא יפסיד משח מהותו כי אם את שבועתו של האלוה שפטור מתשלום, במקרה כזה הלוח מאמין לאלוה.

שאלה 2

שואלת הגמרא: אם העמדנו את המקרה השלישי (רישא דסיפא) שהלוח מאמין למלוה שאינה ברשותו, אם כן שיאמין הלוח למלוה גם במקרה הרביעי (סיפא דסיפא) כמה היה שוה (חמישה דינרים לטענתו), ואפילו שהמלוה הודה במקצת הטענה - לא ישבע על כך!?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

מתרצת הגמרא: בענין זה - כמה המשכון היה שוה - הלוח לא מאמין למלוה, כי אין המלוה בקי בשווי המשכון שכן אינו שלו, לכן במקרה הרביעי (סיפא דסיפא) שהמלוה מודה במקצת הטענה הוא נשבע כמה היה שוה. [אבל במקרה השלישי (רישא דסיפא) שהמלוה לא מודה במקצת הטענה - הוא פטור משבועה כמה היה שוה, והלוח מאמין לו שאינה ברשותו, ולכן אינו נשבע שאינה ברשותו וגם לא שייך כאן גלגול שבועה כמה היה שוה].

שאלה 3

שואלת הגמרא: אם כך, שיאמין המלוה ללוח כמה היה שוה המשכון, שהרי המשכון שלו והוא בקי בשווי. ומדוע במקרה השני (סיפא דרישא) הלוח נשבע כמה היה שוה (שלושה דינרים לטענתו)? שיהיה פטור אפילו שהוא מודה במקצת הטענה!?

מתרצת הגמרא: המלוה לא מאמין ללוח כמה היה שוה המשכון אפילו שהמשכון שלו והוא בקי בשווי. ולכן במקרה השני (סיפא דרישא) הלוח נשבע כמה היה שוה (שלושה דינרים לטענתו) כי הוא מודה במקצת הטענה.

שאלה 4

שואלת הגמרא: מה החילוק? מדוע הלוח מאמין למלוה (שהמשכון אינו ברשותו כמו שראינו במקרה השלישי), ואילו המלוה אינו מאמין ללוח (כמה המשכון שוה אפילו שהוא בקי בשווי כמו שראינו במקרה השני)?

מתרצת הגמרא: בספר 'משלי' (יא, ג) יש פסוק: "תומת ישרים תנחם, וסלף בוגדים ישדם".

הלוח מקיים במלוה את תחילת הפסוק: "תומת ישרים תנחם", כלומר: ישרות האנשים שהולכים בתום לב גורמת להם לקבל טוב ולהעשיר, ולכן אדם עשיר שמלוה כסף לאחרים, מן הסתם הוא אדם ישר ונאמן שאפשר לסמוך עליו ולהאמין לו. ולכן הלוח מאמין למלוה (שהמשכון אינו ברשותו כמו שראינו במקרה השלישי).

אבל המלוה מקיים בלוח את סוף הפסוק: "וסלף בוגדים ישדם", כלומר: הרמאות של האנשים הרשעים גורמת להם לאבד את ממונם ולהיות עניים, ולכן אדם עני שלווה כסף מאחרים, מן הסתם הוא אדם לא נאמן שאי אפשר לסמוך עליו, ולכן המלוה אינו מאמין ללוח (כמה המשכון שוה אפילו שהוא בקי בשווי כמו שראינו במקרה השני).

[לא שאנו מסתכלים כך על מלווים ולווים, והמציות מוכיחה שישנם המון צדיקים עניים והמון רשעים עשירים. אלא כך המלוה והלוה רואים זה את זה!]

סיכום סוגיית "משביעין אותו" חלק ג'

מקרה א' רישא דרישא	מקרה ב' סיפא דרישא	מקרה ג' רישא דסיפא	מקרה ד' סיפא דסיפא
אליהו הלווה כסף לאברהם, ואברהם נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליצחק, ויצחק נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליעקב, ויעקב נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו	אליהו הלווה כסף ליוסף, ויוסף נתן לאליהו משכון, ואבד המשכון אצל אליהו
המלוה (השומר) תובע את המפקיד	המלוה (השומר) תובע את המלוה (המפקיד)	המלוה (השומר) תובע את המלוה (המפקיד)	המלוה (השומר) תובע את המלוה (המפקיד)
אליהו המלוה טוען הלוותי לך 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50	אליהו המלוה טוען הלוותי לך 100 והמשכון היה שווה רק 50 אם כן אתה חייב לי 50	יעקב הלוח טוען הלוות לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100	יוסף הלוח טוען הלוות לי 100 והמשכון היה שווה 200 אם כן אתה חייב לי 100
אברהם הלוח טוען וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום	יצחק הלוח טוען וגם המשכון היה שווה 75 אם כן אני חייב לך רק 25	אליהו המלוה טוען הלוותי לך 100 וגם המשכון היה שווה 100 אם כן אני לא חייב לך כלום	אליהו המלוה טוען הלוותי לך 100 והמשכון היה שווה 125 אם כן אני חייב לך רק 25
אברהם הלוח כופר בהכל <u>ופטור</u> מתשלום ומשבועה כמה היה שוה	יצחק הלוח מודה במקצת <u>וחייב</u> לשלם ולהישבע כמה היה שוה	אליהו המלוה כופר בהכל <u>ופטור</u> מתשלום ומשבועה כמה היה שוה	אליהו המלוה מודה במקצת <u>וחייב</u> לשלם ולהישבע כמה היה שוה

שאלה הגמרא 4 שאלות:

<p>שאלה 2: מדוע במקרה ד' המלוה נשבע כמה היה שוה? שהלוה יאמין לו (כמו במקרה ג')?</p> <p>תשובה: הלוה לא מאמין למלוה כמה היה שוה, כי המלוה אינו בקי בשווי החפץ לפי שאינו שלו! ולכן חייב שבועה!</p>	<p>שאלה 1: רב הונא בר תחליפא בשם רבא: לפי רב הונא שהשומר (המלוה) נשבע שאינה ברשותו, שישבע גם כמה היה שוה (במקרה ג') מדין גלגול שבועה?</p> <p>תשובה: רב אשי בשם רב כהנא: מדובר שהלוה מאמין למלוה שאינה ברשותו, ולכן אינו נשבע כל כך, וממילא לא שייך כאן גלגול שבועה כמה היה שוה, ופטור משבועה!</p>	<p>שאלה 3: מדוע במקרה ב' המלוה נשבע כמה היה שוה? שהמלוה יאמין לו שהרי הוא בקי בשווי החפץ שהרי החפץ שלו?</p> <p>תשובה: המלוה לא מאמין ללוה כמה היה שוה אפילו שהוא שלו ומן הסתם בקי בשווי, ולכן חייב שבועה!</p>
<p>שאלה 4: "ומאי שנא?" מדוע הלוח מאמין למלוה (במקרה ג' שאינה ברשותו), והמלוה אינו מאמין ללוה (במקרה ב' כמה היה שוה)?</p> <p>תשובה: המלוה הוא עשיר ומן הסתם דרכיו הטובים גרמו זאת, ולכן הלוח מאמין לו שאינה ברשותו (במקרה ג'). אך הלוח הוא עני ומן הסתם דרכיו הרעים גרמו זאת, ולכן המלוה לא מאמין לו כמה היה שוה (במקרה ב').</p>		

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

שאלות חזרה וסיכום - "משביעין אותו" - חלק ג'

1. מה חידש רב הונא בתחילת הסוגיה, ומדוע סובר כך?
2. מאיזו משנה מקשה הגמרא על דברי רב הונא?
3. כמה מקרים יש במשנה בשבועות, ומאיזה מהם מקשה כעת הגמרא על דברי רב הונא?
4. מה הקשה רב הונא בר תחליפא בשם רבא על דברי רב הונא מהרישא דסיפא (מקרה ג') של המשנה? (שאלה 1)
5. מה תירץ רב אשי בשם רב כהנא - כיצד יש להעמיד את הרישא דסיפא (מקרה ג') של המשנה?
6. מה הקשתה על כך הגמרא מהסיפא דסיפא (מקרה ד')? (שאלה 2)
7. מה תירצה הגמרא על קושיא זו?
8. מה הקשתה הגמרא על כך מהסיפא דרישא (מקרה ב')? (שאלה 3)
9. מה תירצה הגמרא על קושיא זו?
10. מה הקשתה הגמרא על תירוץ זה "ומאי שנא"? (שאלה 4)
11. מה תירצה הגמרא על קושיא זו - מדוע המלוה נאמן על הלוח, והלוה אינו נאמן על המלוה?
12. איזה פסוק מספר משלי דורשת הגמרא על ההבדל בין המלוה ללוה בענין נאמנותם?

תשובות

1. _____
 _____
 _____
2. _____
 _____
 _____
3. _____
 _____
 _____
4. _____
 _____
 _____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

בהצלחה ובהנאה!

ספר משלי

את ספר משלי חיבר וכתב שלמה המלך ע"ה בנו של דוד המלך ע"ה.
 בספר משלי פתגמים נאמרי מוסר הנאמרים בדרך "משל".
 ספר משלי הוא הספר השני בספרי הכתובים ומופיע לאחר ספר תהילים.

ביאורי מילים - "משביעין אותו" - חלק ג'

- בר
- משמיה דרבא
- תיובתא
- סלע
- הליתני
- עליו
- שתים היה שוה
- והלה אומר
- הליתיך
- פטור
- ואם איתא לדרב הונא
- מגו
- דמשתבע מלוה
- לישתבע נמי
- אגלגול שבועה
- אמריתה לשמעתא
- קמיה דרב כהנא
- תהא במאמינו
- ונהמניה לוח למלוה
- נמי בהא
- לא קים ליה בגויה
- ונהמניה מלוה ללוה
- דקים ליה בגויה
- לא מהימן ליה
- ומאי שנא
- מקיים ביה
- תומת ישרים תנחם
- וסלף בוגדים ישדם

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

לסיכום

[שאלה 1] הגמרא הביאה את קושיית רב הונא בר תחליפא משמו של רבא על רב הונא מהמקרה השלישי (הרישא דסיפא) של המשנה בשבועות. שהרי למדנו: המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון. ואמר לו הלוא למלוה סלע הלוייתי עליו, והמשכון היה שוה שני סלעים, נמצא שאתה חייב לי סלע. והמלוה טוען ללוא לא! אלא סלע הלוייתיך עליו וסלע היה שווה, ואיני חייב לך כלום. במקרה כזה המלוה פטור משבועה, כי לטענתו הוא פטור מתשלום ממון לגמרי, ואינו מודה במקצת הטענה. שאלה הגמרא: ואם נכונים דברי רב הונא שהשומר נשבע תמיד שאינה ברשותו, מתוך שהוא נשבע שאינה ברשותו, נגלגל עליו גם את השבועה כמה היה שוה?!

תירצה הגמרא: אמר רב אשי אמרתי קושיא זו לפני רב כהנא, ואמר לי רב כהנא: 'תהא במאמינו', כלומר יש להעמיד את המקרה השלישי של המשנה (רישא דסיפא) שהלוא מאמין למלוה שהמשכון אינו ברשותו, ואינו משביע אותו על כך. ולכן הוא פטור משבועה כמה היה שוה המשכון, שכן אין שבועה אחרת (שאינה ברשותו) שיהיה אפשר לגלגל עליה שבועה זו (כמה היה שוה).

[שאלה 2] שאלה הגמרא: אם העמדנו את המקרה השלישי (רישא דסיפא) שהלוא מאמין למלוה שאינה ברשותו, אם כן שיאמין הלוא למלוה גם במקרה הרביעי (סיפא דסיפא) כמה היה שוה (חמישה דינרים לטענתו), ואפילו שהמלוה הודה במקצת הטענה - לא ישבע על כך?!

תירצה הגמרא: בענין זה - כמה המשכון היה שוה - הלוא לא מאמין למלוה, כי אין המלוה בקי בשווי המשכון שכן אינו שלו, לכן במקרה הרביעי (סיפא דסיפא) שהמלוה מודה במקצת הטענה הוא נשבע כמה היה שוה. [אבל במקרה השלישי (רישא דסיפא) שהמלוה לא מודה במקצת הטענה - הוא פטור משבועה כמה היה שוה, והלוא מאמין לו שאינה ברשותו, ולכן אינו נשבע שאינה ברשותו וגם לא שייך כאן גלגול שבועה כמה היה שוה].

[שאלה 3] שאלה הגמרא: אם כך, שיאמין המלוה ללוא כמה היה שוה המשכון, שהרי המשכון שלו והוא בקי בשווי. ומדוע במקרה השני (סיפא דרישא) הלוא נשבע כמה היה שוה (ג' דינרים לטענתו)? שיהיה פטור אפילו שהוא מודה במקצת הטענה?!

תירצה הגמרא: המלוה לא מאמין ללוא כמה היה שוה המשכון אפילו שהמשכון שלו והוא בקי בשווי. ולכן במקרה השני (סיפא דרישא) הלוא נשבע כמה היה שוה (ג' דינרים לטענתו) כי הוא מודה במקצת הטענה.

[שאלה 4] שאלה הגמרא: מה החילוק? מדוע הלוא מאמין למלוה (שהמשכון אינו ברשותו כמו במקרה השלישי), ואילו המלוה אינו מאמין ללוא (כמה המשכון שוה אפילו שהוא בקי בשווי כמו במקרה השני)?

תירצה הגמרא: הלוא מקיים במלוה את תחילת הפסוק במשלי: "תומת ישרים תנחם", כלומר: ישרות האנשים שהולכים בתום לב גורמת להם לקבל טוב ולהעשיר, ולכן אדם עשיר שמלוה כסף לאחרים, מן הסתם הוא אדם ישר ונאמן שאפשר לסמוך עליו ולהאמין לו. ולכן הלוא מאמין למלוה (שהמשכון אינו ברשותו כמו במקרה השלישי). אבל המלוה מקיים בלוא את סוף הפסוק: "וסלף בוגדים ישדם", כלומר: הרמאות של האנשים הרשעים גורמת להם לאבד את ממונם ולהיות עניים, ולכן אדם עני שלווה כסף מאחרים, מן הסתם הוא אדם לא נאמן שאי אפשר לסמוך עליו, ולכן המלוה אינו מאמין ללוא (כמה המשכון שוה אפילו שהוא בקי בשווי כמו במקרה השני).

סוגיית - "הוא גברא"

(דף לה עמוד א' באמצע העמוד) ההוא גברא דאפקיד כיפי גביה חבריה, אמר ליה: הב לי כיפי! אמר ליה: לא ידענא היכא אותבינהו! אתא לקמיה דרב נחמן, אמר ליה: כל לא ידענא פשיעותא היא, זיל שלים. לא שילם. אזל רב נחמן אגביה לאפדניה מיניה. לסוף אישתכח כיפי ואיקור. אמר רב נחמן הדרי כיפי למריהו והדרא אפדנא למרה. אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ופרקין המפקיד הוה, ואמרי ליה שילם ולא רצה לישבע? ולא אהדר לי, ושפיר עבד דלא אהדר לי! מאי טעמא? התם לא אטרחיה לבי דינא, הכא אטרחיה לבי דינא. למימרא דסבר רב נחמן דשומא הדר? שאני התם דשומא בטעות הוה, דקא הוה כיפי מעיקרא. אמרי נהרדעי: שומא הדר עד תריסר ירחי שתא. ואמר אמימר אנא מנהרדעא אנא, וסבירא לי שומא הדר לעולם. והלכתא שומא הדר לעולם, משום שנאמר (דברים ו, יח) "ועשית הישר והטוב".

ביאור דברי הגמרא

הגמרא מביאה מעשה שקשור למשנתנו:

אדם אחד הפקיד אצל חברו תכשיטים. לאחר זמן, אמר לו המפקיד לשומר: "תן לי את התכשיטים שלי!" אמר לו השומר למפקיד: "אני לא יודע היכן הנחתי אותם!" בא המפקיד לפני רב נחמן ותבע את השומר לדין תורה. אמר לו רב נחמן לשומר: "כל מי שאומר 'לא יודע היכן הנחתי את הפיקדון' הוא נחשב פושע, ולכן לך ושלם למפקיד את שווי התכשיטים". השומר לא שמע לרב נחמן ולא שילם למפקיד את שווי התכשיטים. הלך רב נחמן וגבה מהשומר את ארמונו בעל כרחו ונתן אותו למפקיד כתשלום על התכשיטים שאיבד השומר. בסופו של דבר נמצאו התכשיטים אך מחירם התייקר והם נהיו שווים יותר מהסכום שנגבה מהשומר.

השאלה: מי זכה ברווח של התייקרות התכשיטים מהזמן שרב נחמן גבה מהשומר את הארמון ועד שהתכשיטים האבודים נמצאו? השומר טוען שהרווח שייך לו, כי הוא שילם את חובו, ובעצם קנה את התכשיטים לעצמו וממילא גם את הרווח שהגיע מהם.

אמר רב נחמן: התכשיטים חוזרים לבעליהם – המפקיד, והארמון חוזר לבעליו – השומר (כולל דמי השכירות של אותו פרק זמן), ולא השומר יקבל את הרווח מהתייקרות התכשיטים אלא המפקיד! ובהמשך הגמרא נלמד שמקרה כזה נחשב "גביה בטעות" ולכן היא בטלה מעיקרה.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

הגמרא מנסה להבין מדוע פסק רב נחמן כפי שפסק, דבר שלכאורה לא תואם את האמור במשנתנו:

אמר רבא, יושב הייתי לפני רב נחמן כשפסק זה בא לפניו לדין, ובדיוק באותו זמן למדנו פרק "המפקיד". ושאלתי את רב נחמן: הרי למדנו במשנה שאם השומר שילם (על הפיקדון שנגנב) ולא רצה להישבע, הוא קונה את הפיקדון מהמפקיד, ואם אחר כך נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשומר. ואם כן לכאורה גם אצלנו, אחרי שרב נחמן גבה מהשומר את ארמונו תמורת התכשיטים ונתן אותו למפקיד בחובו, התכשיטים נקנו לשומר, ואם כן הרווח מההתייקרות שלהם צריך להינתן לשומר (כי זה דומה לכפל, ששניהם הם רווחים שבאים מהעולם, ולא מגוף הבהמה כמו גיזות וולדות - תוספות!) ומדוע פסק רב נחמן שיינתן למפקיד? ורב נחמן הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על משנה שאמרה תנא?!

ורב נחמן לא השיב לרבא על שאלתו מהמשנה, וטוב עשה שלא ענה לי רב נחמן – אומר רבא, מדוע? כי יש הבדל עצום בין המקרה במשנה למקרה שהיה עם רב נחמן: במקרה במשנה, השומר לא הטריח את המפקיד לבוא לבית דין, ושילם בלי בעיות, ולכן המפקיד הקנה לו את הכפל. אבל במקרה של רב נחמן, השומר הטריח את המפקיד לבוא לדין תורה אצל רב נחמן, וגם לא רצה לשלם והטריח את רב נחמן לעזור בגביית החוב, ולכן המפקיד לא הקנה לו את הרווח מההתייקרות התכשיטים.

כעת מנסה הגמרא להוציא מהפסק של רב נחמן הלכה בדיני 'שומא':

שואלת הגמרא: האם ניתן להוכיח מהפסק של רב נחמן שהוא סובר ש-'שומא הדר'? כלומר: במקרה שבית דין שמו וגבו קרקע מהלוח ונתנו למלוה בחובו, ולאחר זמן בא הלוח ופרע את החוב בתשלום כסף, המלוה חייב להחזיר לו את הקרקע שנטל מהלוח, וזו הסיבה שרב נחמן החזיר את הארמון לשומר?

דוחה הגמרא ואומרת: לא! אי אפשר להוכיח מהפסק של רב נחמן שהוא סובר 'שומא הדר'. כי במקרה של רב נחמן השומא והגביה היו בטעות כי חשבו שהנזמים נאבדו ולכן גבו מהשומר קרקע בתמורה, ולבסוף נמצאו התכשיטים והתברר למפרע שהם היו קיימים בשעת הגביה, ולכן פסק רב נחמן שהתכשיטים והרווח שלהם יחזרו לבעליהם – למפקיד, והקרקע – הארמון ודמי השכירות שלו יחזרו לבעליו – לשומר. אבל במקרה שבית דין יגבו קרקע כתשלום על חוב, הרי זה כמכירה גמורה תמורת החוב, ואין בזה טעות וגם רב נחמן יודה ששומא לא הדר, והקרקע נשארת אצל המלוה ואינה חוזרת ללוח.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

הגמרא מביאה כעת מחלוקת עד כמה זמן מהגביה 'שומא הדר', כלומר: במקרה שבית דין שמו וגבו קרקע מהלוח ונתנו למלוה בחובו, ולאחר זמן בא הלוח ופרע את החוב בתשלום כסף, עד כמה זמן מהגביה המלוה חייב להחזיר ללוה את הקרקע שנטל ממנו?

חכמי העיר נהרדעא סוברים ששומא חוזרת עד שנים עשר חודשים מזמן הגביה, אך לאחר מכן – לא.

ואמימר אמר שהוא גם מבני העיר נהרדעא והוא סובר ששומא חוזרת לעולם, כלומר אין הגבלת זמן והלוח תמיד יכול לבוא ולקחת את הקרקע שלו בחזרה מהמלוה תמורת תשלום כסף.

וההלכה היא ששומא חוזרת לעולם כדעת אמימר, משום שנאמר (בספר דברים פרשת ואתחנן ו, ח) "ועשית הישר והטוב", כלומר התורה דורשת מאיתנו להתנהג לפני משורת הדין, כאשר אין הפסד ממון, ואף על פי שהמלוה קנה את הקרקע בשעת גבייתה, חייב הוא להחזירה ללוה אם הלוח משלם לו את החוב בכסף גם לאחר זמן רב מהגביה.

נהרדעא

נהרדעא הייתה עיר בבבל (עיראק של ימינו) שבה התקיים מרכז יהודי חשוב בימי בית המקדש השני, המשנה והתלמוד. בסמוך לעיר לרם "נהר מלכא", שהיה תעלת מים אשר חיברה בין נהר הפרת לנהר החידקל, והיא שהקנה לעיר מעלה כלכלית חשובה.

על פי המסורת האשית ההתיישבות היהודית בנהרדעא הייתה לפני חורבן בית המקדש הראשון, כאשר גלה המלך יכניה לבבל. המסורת מספרת כי יכניה אנשיו הגאון לבבל אבנים ועפר מירושלים, ובנו בנהרדעא את בית הכנסת העתיק בעיר המכונה "בית הכנסת של ויתבי".

בית כנסת עתיק זה עמד על תילו יותר מאלף וחמש מאות שנה, אף לאחר שחרבה העיר על ידי פסא בר נצר התדמורי, מסופר כי תאמורא אב"י נהג להתפלל בו לעיתים, אף התייר בנימין מטופח ביקר בהריסותיו של בית הכנסת במחצית השנייה של המאה ה-20.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

שאלות חזרה וסיכום - "ההוא גברא"

1. מה היה המעשה בין אותו אדם שהפקיד תכשיטים לשומר?
2. מה פסק להם רב נחמן?
3. האם השומר עשה כפי שפסק רב נחמן?
4. מה עשה רב נחמן כשראה שהשומר לא נשמע לפסק דינו?
5. מה קרה לבסוף עם התכשיטים?
6. מדוע לטענת השומר הרווח מהתייקרות התכשיטים מגיע לו?
7. מה פסק רב נחמן? מה יעשו עם הארמון ועם התכשיטים, ומי יזכה ברווח ההתייקרות שלהם?
8. מה היה קשה לרבא מהמשנה שלנו על הפסק דין של רב נחמן?
9. מה ענה רב נחמן לרבא על קושייתו מהמשנה?
10. כיצד תירץ רבא בעצמו את קושייתו מהמשנה שלנו על הפסק דין של רב נחמן?
11. מה למדו רב נחמן ורבא באותו זמן?
12. מה רצתה הגמרא להוכיח מהפסק של רב נחמן בענין 'שומא הדר'?
13. כיצד דחתה הגמרא הוכחה זו? מה שונה המקרה עם הנזמים מסתם מקרה של 'שומא'?
14. מהי המחלוקת בגמרא בענין 'עד כמה זמן שומא חוזרת מזמן הגביה'?
15. מה הדין להלכה בענין 'עד כמה זמן שומא חוזרת מזמן הגביה', ומדוע?

תשובות

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

.13

.14

.15

בהצלחה ובהנאה!

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

ביאורי מילים - "ההוא גברא"

- ההוא גברא
- דאפקיד כיפי
- גביה חבריה
- אמר ליה
- הב לי כיפאי
- לא ידענא
- היכא אותבינהו
- אתא לקמיה
- כל לא ידענא
- פשיעותא היא
- זיל שלים
- אזל
- אגביה לאפדניה מיניה
- לסוף אישתכח כיפי
- ואיקור
- הדרי כיפי למרייהו
- והדרא אפדנא למרה
- הוה יתיבנא
- קמיה דרב נחמן
- ופרקין המפקיד הוה
- ואמרי ליה
- ולא אהדר לי
- ושפיר עבד
- דלא אהדר לי
- מאי טעמא
- התם
- לא אטרחיה
- לבי דינא
- הכא

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

- _____ אטרחיה לבי דינא
- _____ למימרא
- _____ דסבר רב נחמן
- _____ דשומא הדר
- _____ שאני התם
- _____ דשומא בטעות הוה
- _____ דקא הוה כיפי מעיקרא
- _____ אמרי נהרדעי
- _____ תריסר ירחי שתא
- _____ אנא מנהרדעא אנא
- _____ וסבירא לי
- _____ שומא הדר לעולם
- _____ והלכתא
- _____ ועשית הישר והטוב

לסיכום

הגמרא הביאה מעשה שהיה: אדם אחד הפקיד אצל חברו תכשיטים. לאחר זמן, ביקש המפקיד את התכשיטים שלו, והשומר לא ידע היכן הניח אותם. בא המפקיד לפני רב נחמן לדין תורה. אמר לו רב נחמן לשומר: "כל מי שאומר 'לא יודע היכן הנחתי את הפיקדון' הוא נחשב פושע, ולכן לך ושלם למפקיד את שווי התכשיטים". השומר לא שמע לרב נחמן ולא שילם למפקיד את שווי התכשיטים. הלך רב נחמן וגבה מהשומר את ארמונו בעל כרחו ונתן אותו למפקיד כתשלום על התכשיטים שאיבד השומר. בסופו של דבר נמצאו התכשיטים אך מחירם התייקר והם נהיו שווים יותר מהסכום שנגבה מהשומר.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

השומר טוען שהרווח שייך לו, כי הוא שילם את חובו, ובעצם קנה את התכשיטים לעצמו וממילא גם את הרווח שהגיע מהם. אבל רב נחמן פסק שהתכשיטים חוזרים לבעליהם – המפקיד, והארמון חוזר לבעליו – השומר (כולל דמי השכירות של אותו פרק זמן), ולא השומר יקבל את הרווח מהתייקרות התכשיטים אלא המפקיד! בגלל שהגביה היתה "גביה בטעות" ולכן היא בטלה מעיקרה.

רבי סיפר שהוא ישב לפני רב נחמן כשפסק זה בא לפניו לדין, ובדיוק באותו זמן הם למדו פרק "המפקיד". והוא שאל את רב נחמן: הרי למדנו במשנה שאם השומר שילם (על הפיקדון שנגנב) ולא רצה להישבע, הוא קונה את הפיקדון מהמפקיד, ואם אחר כך נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשומר. ואם כן לכאורה גם אצלנו, אחרי שרב נחמן גבה מהשומר את ארמונו תמורת התכשיטים ונתן אותו למפקיד בחובו, התכשיטים נקנו לשומר, ואם כן הרווח מהתייקרות שלהם צריך להינתן לשומר! ומדוע פסק רב נחמן שניתן למפקיד? ורב נחמן הוא אמורא ואינו יכול לחלוק על משנה שאמרה תנא?

רב נחמן לא השיב לרבא על שאלתו מהמשנה, וטוב עשה שלא ענה לי רב נחמן – אומר רבא, מדוע? כי יש הבדל בין המקרים: במקרה במשנה, השומר לא הטריח את המפקיד לבוא לבית דין, ושילם בלי בעיות, ולכן המפקיד הקנה לו את הכפל. אבל במקרה של רב נחמן, השומר הטריח את המפקיד לבוא לדין תורה אצל רב נחמן, וגם לא רצה לשלם והטריח את רב נחמן לעזור בגביית החוב, ולכן המפקיד לא הקנה לו את הרווח מהתייקרות התכשיטים.

הגמרא ניסתה להוכיח מהפסק של רב נחמן שהוא סובר ש-'שומא הדר', כלומר: במקרה שבית דין שמו וגבו קרקע מהלוח ונתנו למלוח בחובו, ולאחר זמן בא הלוח ופרע את החוב בתשלום כסף, המלוח חייב להחזיר לו את הקרקע שנטל מהלוח, וזו הסיבה שרב נחמן החזיר את הארמון לשומר.

דחתה הגמרא: אי אפשר להוכיח מהפסק של רב נחמן שהוא סובר 'שומא הדר'. כי במקרה של רב נחמן השומא והגביה היו בטעות כי חשבו שהנזמים נאבדו ולכן גבו מהשומר קרקע בתמורה, ולבסוף נמצאו התכשיטים והתברר למפרע שהם היו קיימים בשעת הגביה, ולכן פסק רב נחמן שהתכשיטים והרווח שלהם יחזרו לבעליהם – למפקיד, והקרקע – הארמון ודמי השכירות שלו יחזרו לבעליו – לשומר. אבל במקרה שבית דין יגבו קרקע כתשלום על חוב, הרי זה כמכירה גמורה תמורת החוב, ואין בזה טעות וגם רב נחמן יודה ששומא לא הדר, והקרקע נשארת אצל המלוח ואינה חוזרת ללוח.

הגמרא דנה עד כמה זמן מהגביה 'שומא הדר', כלומר: במקרה שבית דין שמו וגבו קרקע מהלוח ונתנו למלוח בחובו, ולאחר זמן בא הלוח ופרע את החוב בתשלום כסף, עד כמה זמן מהגביה המלוח חייב להחזיר ללוח את הקרקע שנטל ממנו?

חכמי העיר נהרדעא סוברים ששומא חוזרת עד שנים עשר חודשים מזמן הגביה, אך לאחר מכן – לא. ואמימר מנהרדעא סובר ששומא חוזרת לעולם, כלומר אין הגבלת זמן. וההלכה היא ששומא חוזרת לעולם כדעת אמימר, משום שנאמר (דברים ו, ח) "ועשית הישר והטוב", כלומר התורה דורשת מאיתנו להתנהג לפנינו משורת הדין, כאשר אין הפסד ממון, ואף על פי שהמלוח קנה את הקרקע בשעת גבייתה, חייב הוא להחזירה ללוח אם הלוח משלם לו את החוב בכסף גם לאחר זמן רב מהגביה.

לפנים משורת הדין

רב יהודה היה מחלק אחרי חר שמאל בשוק. אמר לו: מצא כאן ארנק, מה דינו? אמר לו: חרי אלו שלו [כיוון שכבר התיאשו העצלים]. בא ישראל ונתן בה סימן, מה דינו? אמר לו: חייב להחזיר. הלא דבריק סותרים לך את זה? אמר לו: לפנים משורת הדין (בבא מציעא כד, ב)

אמר רבי יוחנן: לא חרבה ירמלים אלא... שהצמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו [=עשו] לפנים משורת הדין (בבא מציעא ל, ב).

מקורות נוספים להנחת לפנים משורת הדין:

- "והזהרתה אתהם את החוקים את התורות והודעת להם את הדרך יאכו בה את המצפה אשר יצוין" (שמות יח, כ). ודרשו חז"ל: אשר יצוין - זה לפנים משורת הדין.
- "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט)
- "לאמץ תלך בדרך טובים ואורחות צדיקים תשמור" (משלי ג, כ)

המפרשים מבארים את כפל הפסוקים בעניין, שבא הכתוב לאמדינו שיש לעשות יותר ויותר משורת הדין, ולא המרחם על הגריות - מרחמים עליו מן השמיים!

סיפור שקרה באמת...

סיפור רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מטל הצימק: תשוק היה באוטובוס הנוסע מנצרת עילית למטל הצימק. עם פנס בציר הארתי על מסכת בבא מציעא שהייתה בידי. בתחנה על אם הדרך עלה בחזר 'הישי', שצרותיו הארוכות לשלו אל שיפולי כתפיו. הוא מתיישב לצדי ומביט בעניין רב במראה שבידי. הקדמתי בשלמו ושאלתי בנימוס למקום חפצו. הוא סיפר כי פניו מוצקות לחיפה. שוב המשכתי לברר למקום מוצאו, והוא מספר לי כי מוצאו ממרוקו, וכי אביו היה דיין נכבד. לימים עברה המשפחה להתגורר בצרפת שם ביום בהיר נפטר תאבא הדיין בפתע שתאבא, והותיר את בני המשפחה יתומים, המומים וכנאבים בארץ לא אהם. קשה הייתה היתמות, והשכול אבל אותם בכל פינה. תאבא החליטה כי אין להם מה לחפש בארץ זרה, על כן עלו ובאו לארץ ישראל. הוא התקבל לשיבה קדשה, ובמקביל הסוכנות היהודית הפנתה אותו לאולפן, כדי להשתלם וללמוד את השפה ולהקל עליו את קשיי הקליטה בארץ. באין לו אב ומדריק, החל הנער נשר ויורד אט אט מהתורה והמצוות, עד אשר הפנה צוה לאולקי אביו. הבטתי בצער וברחמים על אותה נפש אומללה שאיבדה את הקשר הישיר עם אבי יתומים, בעל הרחמים. אבי נקרע לנכח היתמות אותה חווה בחזר יום יום, שעה שעה. דיברתי על אב דברי חיבוק וצידידי. 'מה לומד הרביד של אותי שתאבא. -פרק המפקיד, עניתי לו. ענינו נצנו: 'לה הפרק האחרון אותו למדתי בישיבה, לפני שצלבתי... והוא החל אירות בעל פה: 'הוא גברא דאפקיד כיפי גביה חמריה, אמר ליה הב לי כיפי, אמר ליה לא ידענא היבא... אבל רב נחמן אטביה לאספדיה מיניה'. התפעלתי מהליכרון המדויק שלו, בהאיתי כי הוא מצטט מדויקות את לשון חז"ל. -אתה לוכר את מסקנת תמ' שמ'ז שאלתי אותו. 'בווגא'. ענה החזר, 'הכתב שומא הדר אצולא, משום שנאמר 'ועשית הישר והטוב'. חיבתתיו חיבוק חם. הוא היה נרש כולו, נאף מעיני ללגה דמעה רותחת על בן ישיבה שנסתלק בחטף ועבר אצולא שכולו חולין, לאלוק, אמונות תפלות ודמיונות שוא. 'ועשית הישר והטוב', אמרתי לו. חז"ל מלמדים אותנו דרכי אנשיות והתנתלות עם הזולת, גם אם השכל אמר להפק. "ועשית הישר והטוב", טפחתי על שכמו, צריק לזכור את הפסוק הזה גם כששטו, אצעות את הישר והטוב בעיני אלוקים נאדם. נפרדנו לשלום ואמרתי לו: 'אתה מולמן למטל הצימק, כבד אכבדך כמו בן שלי. הוא חש נבוק לנכח ההלמנה החמימה הזו, שבעתיד התעללה כהלמנה התאונה שלו בארץ, והחיבוק התאון אותו קיבל מטל בציר מאוד. לאחר שבועיים קיבלתי טלוייה לביתי. וכך נכתב בה: 'תאיתי אותך בחושך בתוך האוטובוס, התרשתי מאוד. בשבוע הבא אבא אצלך לשבת קודש. כי אני צריק הרבה מאמרי פיק, אני נוטה ליפול איני רוצה ליפול. תדבר איתי קצת תצודד אותי רק קצת, כי ללים חלקים דוחסים אותי לתחום ימים'. קראתי את טלוייה ועיניי ללגו דמעות האיתי מה פעל חיבוק קטן, מעט הערכה ותארת פנים. ציפיתי לבאות דרוק. ערב שבת לפני הפקת הנרות נקישות עדיניות בדת. בפתח בחזר מוכר שניסה לאסוף את רצמת שצרותיו לכדי קוקי, והניח כיפה שחורה על האשו. 'שלום עליכם', קראתי בחום. 'עליכם תשלום, כבוד הרב. החלטתי שאני בוחר בדרך של "ועשית הישר והטוב"... (תאמנתי נאדברה).

סוגיית - "שמו ליה לבעל חוב"

(דף לה עמוד א' בתחתית העמוד) פשיטא: שמו ליה לבעל חוב ואזל איהו ושמה לבעל חוב דידיה, אמרינן ליה, לא עדיף את מגברא דאתית מיניה. זבנה, אורתא, ויהבה במתנה, ודאי הני מעיקרא אדעתא דארעא נחות, ולאן אדעתא דזוזי נחות. שמו לה לאשה ואינסיבא, או שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה, בעל בנכסי אשתו לוקח הוי, לא מיהדר ולא מהדרינן ליה. דאמר רבי יוסי בר חנינא: באושא התקיננו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה, הבעל מוציא מיד הלקוחות.

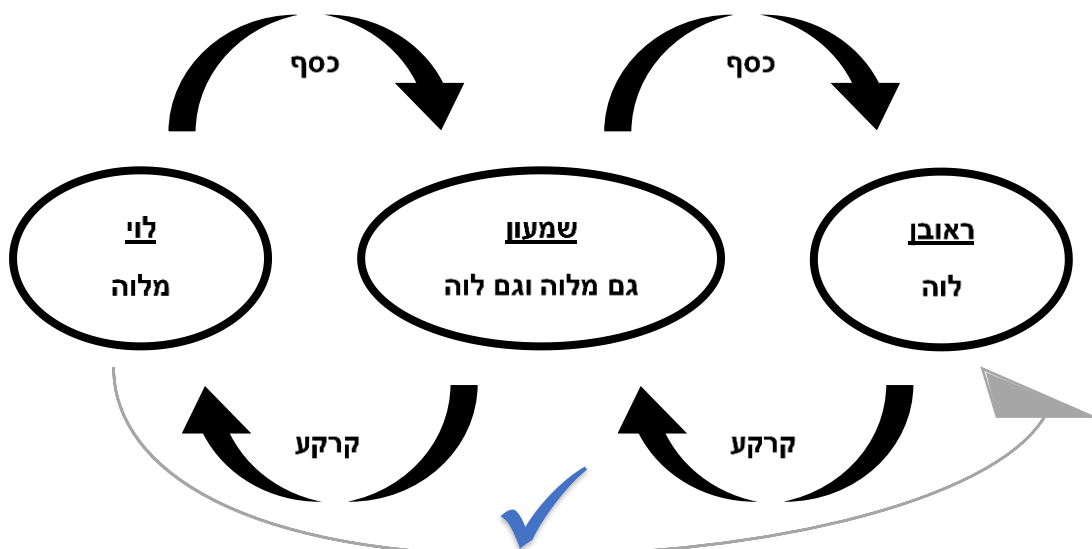
ביאור דברי הגמרא

הקדמה לסוגיה: לאחר שלמדנו בגמרא ש'שומא הדר' – חוזרת, כלומר לוח שגבה ממנו המלוה קרקע בחובו, יכול הלוח לתת למלוה כסף ולקחת את הקרקע שלו שגבו ממנו בחזרה, גם לאחר זמן רב מזמן הגביה, משום "ועשית הישר והטוב". הגמרא מביאה כעת 4 מקרים שבהם הקרקע עברה מהמלוה לאדם אחר (צד שלישי). ובכולם הדין פשוט לגמרא:

מקרה 1 אומרת הגמרא: דין פשוט הוא, שאם שמו לו לבעל חוב (מלוה) קרקע וגבה מהלוח בחובו, והלך הוא (המלוה) ושמה (מלשון שומא) לבעל חוב שלו (לאדם שלישי שהלוח לו כסף).

במילים אחרות: ראובן לוח כסף משמעון, וכשלא היה לו כסף לשלם, גבה שמעון המלוה קרקע מראובן הלוח בחובו. ושמעון גם הוא לוח כסף מלוי, וכשלא היה לו כסף לשלם, גבה לוי המלוה את הקרקע משמעון הלוח בחובו – אותה קרקע ששמעון המלוה גבה מראובן הלוח בחובו.

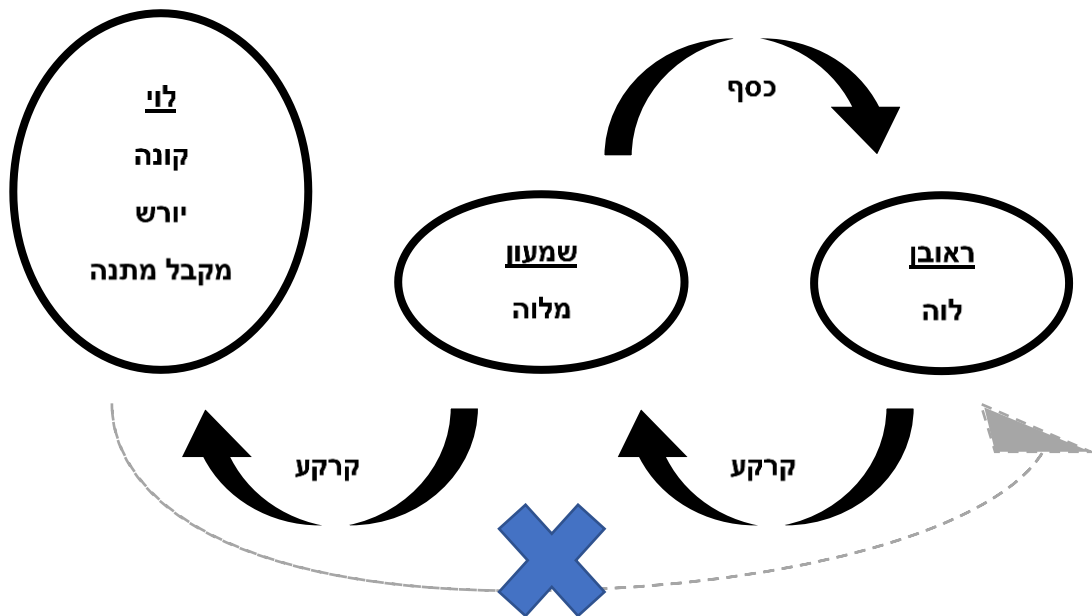
אומרים לו למלוה השני (ללוי): אתה לא עדיף מהאדם שאתה בא מכוחו (שמעון). כמו שהמלוה הראשון (שמעון) היה חייב להחזיר את הקרקע לבעליה (ראובן) אם היה נותן לו מעות, מדין 'שומא הדר' אפילו לאחר זמן רב משום "ועשית הישר והטוב", כך גם אתה (לוי) חייב לעשות כן מאותו טעם.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

מקרה 2 אבל, אם המלוה (שמעון) גבה קרקע מהלוה (ראובן), ומכר את הקרקע לאדם אחר (לוי), או שהוא מת והוריש אותו ירושה ליורשיו, או שהוא נתן אותה במתנה לאדם אחר (לוי). ואחר כך בא בעל הקרקע (ראובן) ורוצה לשלם את חובו במעות ולקחת את הקרקע בחזרה – אינו יכול! מדוע? כי אותם אנשים שקנו את הקרקע או ירשו אותה או קיבלו אותה במתנה משמעון, הם בוודאות ירדו לקרקע על מנת שהיא תהיה שלהם, ולא ירדו לקרקע על מנת לקבל כסף, ולכן אין לחייבם להחזיר את הקרקע משום "ועשית הישר והטוב".

מה שאין כן במקרה הקודם (1), שבעל חוב (לוי) גבה אותה בחובו, הוא ירד לקרקע על מנת לקבל את הכסף שהלוה (לשמעון), ולכן הוא חייב להחזיר את הקרקע לבעליה (ראובן) משום "ועשית הישר והטוב".

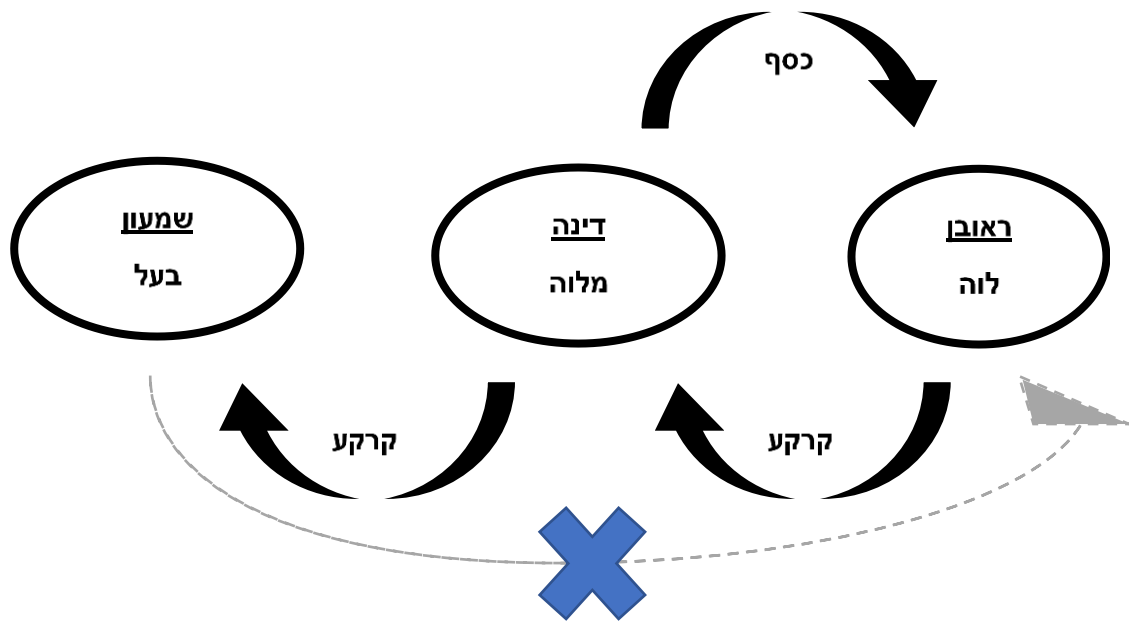
מקרים נוספים:

מקרה 3 ראובן היה חייב כסף לאישה (דינה), וכשלא שילם, גבו ממנו קרקע בחובו ונתנו לאישה. אחר כך היא התחתנה עם שמעון, והכניסה את הקרקע לבעלה שמעון כ"נכסי מלוג" (שהקרן שלה והפירות שלו, כמו שלמדנו בעבר) ומתה האישה (דינה) בחיי בעלה שמעון. האם ראובן יכול לשלם כסף לשמעון הבעל ולקחת את הקרקע שלו בחזרה?

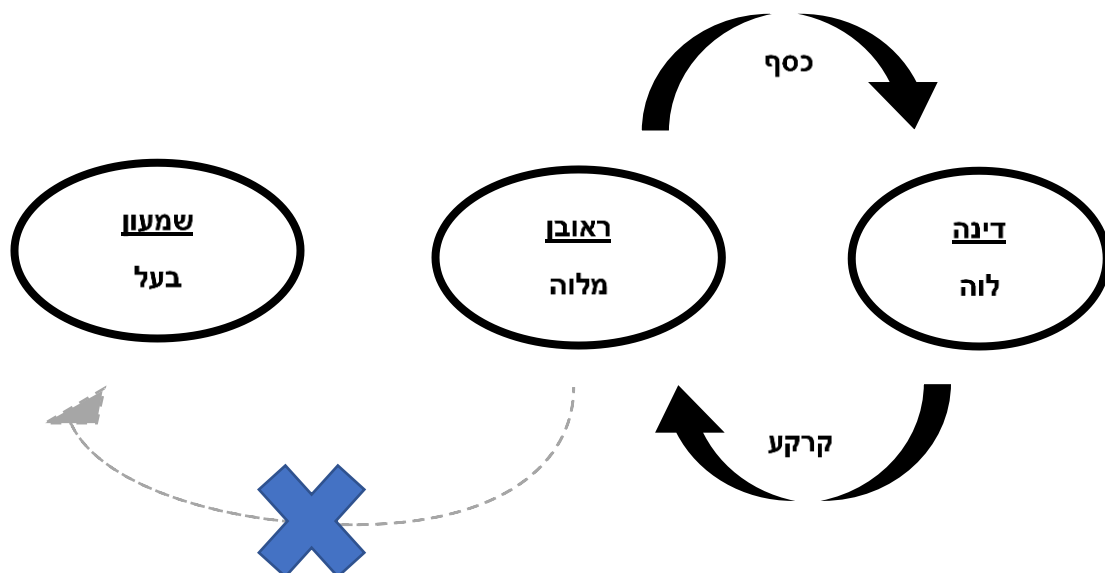
מקרה 4 אישה (דינה) היתה חייבת כסף לראובן, וכשלא שילמה, גבו ממנה קרקע. אחר כך היא התחתנה עם שמעון, ומתה האישה (דינה) בחיי בעלה שמעון. האם שמעון בעלה יכול לשלם כסף לראובן ולקחת את הקרקע שלו (שקיבל מאשתו) בחזרה?

אומרת הגמרא: חכמים תיקנו שבעל בנכסי אשתו לוקח הוי, כלומר הבעל נחשב כאילו קנה את גוף נכסי המלוג שהכניסה לו אשתו בנישואין. ולכן:

במקרה (3) שגבתה האישה (המלוה) קרקע, ואחר כך נישאה ומתה, בעלה לא חייב להחזיר את הקרקע ללוה תמורת כסף. כי הבעל הוא כקונה, ולמדנו (במקרה 2) שקונה לא מחזיר.

במקרה (4) שגבו מן האישה (הלוה) קרקע, ואחר כך נישאה ומתה, המלוה לא חייב להחזיר את הקרקע לבעלה תמורת כסף. כי הבעל הוא כקונה, והמלוה קדם לו וזכה.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

הגמרא מביאה את המקור לדין זה שבעל בנכסי אשתו לוקח הוי (דהיינו נחשב כקונה):
 דאמר רבי יוסי בר חנינא: כאשר היו הסנהדרין בעיר אושא שבגליל (לשם גלתה בסוף ימי הבית
 שני), התקינו שאישה שמכרה את הקרן של נכסי מלוג שלה בחיי בעלה על דעת שהבעל ימשיך
 לאכול פירות בחייה, אך לאחר שתמות יקבל הלוקח (הקונה) את הקרקע, ומתה האישה בחיי
 בעלה – הבעל מוציא מיד הלקוחות גם את גוף הנכסים. [ותקנה זו שבעל כלוקח היא משום
 איבה תקונה, כלומר שלא יהיה מצב שאישה מחמת שנאה לבעלה תמכור את כל נכסי המלוג
 שלה בחייה, ואם תמות – יישאר הבעל בלי כלום]

מעיקר הדין (לפי התורה) גוף הנכסים בנכסי מלוג שייך לאישה, והפירות שייכים לבעל [ותקנה
 זו שהבעל מקבל פירות מנכסי מלוג היא תמורת החיוב שבעלה מתחייב לפדותה אם תיפול
 בשבי]. רק אם מתה האישה – הבעל יורש גם את גוף הנכסים. ולכן אם מכרה האישה את גוף
 הנכסים, אמנם הבעל מוציא מיד הלקוחות את הפירות כל זמן שאשתו בחיים, אבל את גוף
 הכנסים **אינו יכול להוציא מהם** גם לא לאחר מותה – כי בחייה של אשתו אין לו בגוף הנכסים
 שום זכות, ומאחר שמכרה אותם האישה – שוב אין לבעל זכות בגוף הנכסים ואינו יכול לרשת
 אותם כי הלקוחות קדמו לו.

אבל **באושא תיקנו** שאם מתה האישה בחיי בעלה – הבעל קונה את גוף הנכסים למפרע
 משעת הנישואין, והוא קדם ללקוחות **ויכול להוציא מהם!** וזה המקור לדין "לא מיהדר (הבעל
 לא מחזיר) ולא מהדרין ליה (ולא מחזירים לו)", ולכן אם גבתה האישה (מקרה 3) – הבעל לא
 מחזיר את הקרקע ללוה, ואם גבו מהאישה (מקרה 4) – המלוה לא מחזיר את הקרקע לבעל.

תקנות אושא

תקנות אושא הן תקנות שתיקנה הסנהדרין בעיר אושא, אחרי שגלתה מירושלים
 בעקבות חורבן בית המקדש השני שניתה את מיקומה מספר פעמים.

לפי תאמור בתלמוד, האם הסנהדרין בתקופת אושא היה ככל הנראה רבי ישעאי,
 ובאשר רבי יוחנן מסר לתלמידיו "שמעתי מהולכי אושא" הכוונה הוא ארבי ישעאי.
 רשמי הדורות התחבטו כיצד ייתכן שרבי יוחנן שהיה תלמידו של רבי יהודה הנשיא
 יאמר תורה מפי רבי ישעאי שהיה שלשה דורות לפניו, אך ככל הנראה רבי יוחנן
 לא שמע את הדברים מפיו אלא משמו.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

שאלות חזרה וסיכום - "שמו ליה לבעל חוב"

1. הסבר בקצרה את הדין שלמדנו בסוגיה הקודמת 'שומא הדר'!
2. כמה מקרים מביאה הגמרא בענין 'שומא הדר', שבה פשוט לגמרא מה הדין במקרה שהקרקע עברה מהמלוה לאדם אחר (צד שלישי)?
3. הסבר את המקרה הראשון בגמרא! (שמו ליה לבעל חוב ואזיל איהו ושמה לבעל חוב דידיה). ומה הדין במקרה זה?
4. מדוע במקרה הראשון, חייב האדם השלישי (לוי) להחזיר את הקרקע לבעליה (ראובן)?
5. הסבר את המקרה השני בגמרא! (זבנה, אורתא, ויהבה במתנה). ומה הדין במקרה זה?
6. מדוע במקרה השני, האדם השלישי (לוי) לא חייב להחזיר את הקרקע לבעליה (ראובן)?
7. הסבר את המקרה השלישי בגמרא! (שמו לה לאשה ואינסיבא). ומה הדין במקרה זה?
8. מדוע במקרה השלישי, בעלה של האישה המלוה לא חייב להחזיר את הקרקע ללוה (ראובן הבעלים של הקרקע)?
9. הסבר את המקרה הרביעי בגמרא! (שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה). ומה הדין במקרה זה?
10. מדוע במקרה הרביעי, המלוה (ראובן) לא חייב להחזיר את הקרקע לבעלה של האישה הלוה (בעלת הקרקע)?
11. מהו המקור לדברי הגמרא ש"הבעל לא מחזיר ולא מחזירים לו" היות והוא כלוקח?
12. כיצד נחשב הבעל בנכסי מלוג אם מתה אשתו - כיורש או כלוקח? (תלוי לפני התקנה ולאחריה)
13. מתי הבעל זוכה בגוף נכסי מלוג אם מתה אשתו - בשעת מיתתה או מזמן הנישואין? (תלוי לפני התקנה ולאחריה)
14. מדוע תיקנו חכמים שהבעל מקבל את הפירות של נכסי מלוג כבר בחיי אשתו?
15. מדוע תיקנו הסנהדרין באושא שהבעל נחשב כלוקח בנכסי אשתו אם מתה בחייו?

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

תשובות

- .1
_____
_____
- .2
_____
_____
- .3
_____
_____
- .4
_____
_____
- .5
_____
_____
- .6
_____
_____
- .7
_____
_____
- .8
_____
_____
- .9
_____
_____
- .10
_____
_____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.11

.12

.13

.14

.15

בהצלחה ובהנאה!

תקנות וניסוח שנתקנו באשא

- אדם זן את בניו הקטנים (כתובות מט, ב)
- חורים ניזונים מנכסים שהורישו (כתובות מט, ב)
- המבלבל - אל יבלבל יותר חוש (כתובות נ, א)
- כמה לפחוק בגן שלמד תורה (כתובות נ, א)
- חכם שסרח - אין מנדים אותו (מועד קטן יז, א)

יצוד 6 תקנות בספקות טומאה וטהרה.

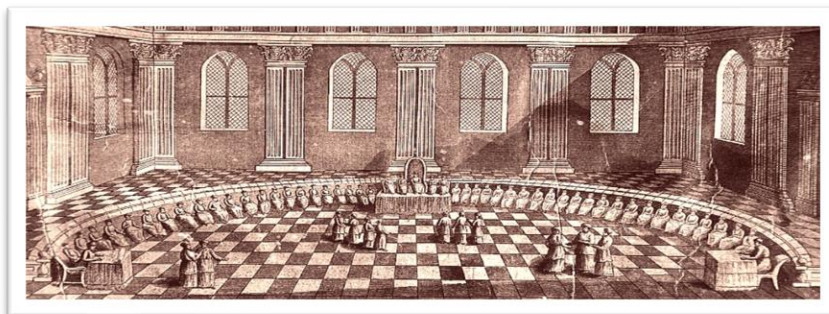

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

ביאורי מילים - "שמו ליה לבעל חוב"

- פשיטא
- שמו ליה
- לבעל חוב
- ואזל איהו
- ושמה לבעל חוב דידיה
- אמרינן ליה
- לא עדיף את
- מגברא דאתית מיניה
- זבנה
- אורתה
- ויהבה מתנה
- הני מעיקרא
- אדעתא דארעא נחות
- ולאו אדעתא דזוזי נחות
- שמו לה לאשה
- ואינסיבא
- שמו מינה דאשה
- ואינסיבא ומתה
- בעל בנכסי אשתו
- לוקח הוי
- לא מיהדר
- ולא מהדרינן ליה
- דאמר
- באושא
- התקינו
- מיד הלקוחות

לסיכום

הגמרא הביאה **4 מקרים** פשוטים מה הדין במקרה שהקרקע עברה מהמלוה שגבה אותה מהלוה, לאדם אחר (צד שלישי) האם חוזרת או לא:

מקרה 1 - מלוה (שמעון) גבה קרקע מלוה (ראובן), ונתן אותה למלוה שלו (לוי). במקרה כזה לוי חייב להחזיר את הקרקע לראובן הבעלים, כמו ששמעון היה חייב לעשות זאת משום לפניו משורת הדין. כי הוא ירד לקרקע על דעת שיקבל כסף ולא על דעת שיקבל את הקרקע.

מקרה 2 - מלוה (שמעון) גבה קרקע מלוה (ראובן) ומכר אותה או הוריש אותה או נתן אותה במתנה (ללוי). במקרה כזה לוי לא חייב להחזיר את הקרקע לראובן הבעלים, כי הוא ירד לקרקע על דעת שיקבל את הקרקע ולא על דעת שיקבל כסף.

מקרה 3 - אישה מלוה (דינה) גבתה קרקע מלוה (ראובן), והיא התחתנה ומתה. במקרה כזה בעלה (שמעון) לא חייב להחזיר את הקרקע לראובן הבעלים, כי תיקנו באושא שהבעל כביכול קנה את הקרקע מאשתו מזמן הנישואין, וקונה יורד לקרקע על דעת שיקבל את הקרקע ולא על דעת שיקבל כסף.

מקרה 4 - מלוה (ראובן) גבה קרקע מאישה לווה (דינה), והיא התחתנה ומתה. במקרה כזה המלוה (ראובן) לא חייב להחזיר את הקרקע לבעלה של האישה הלוה (שמעון), כי תיקנו באושא שהבעל כביכול קנה את הקרקע מאשתו מזמן הנישואין, והמלוה (ראובן) קדם לו וגבה את הקרקע עוד לפני נישואיהם.

הגמרא הביאה את **המקור לדין** זה שבעל בנכסי אשתו לוקח הוי (דהיינו נחשב כקונה): דאמר רבי יוסי בר חנינא: כאשר היו הסנהדרין בעיר אושא שבגליל (לשם גלתה בסוף ימי הבית שני), התקינו שאישה שמכרה את הקרן של נכסי מלוג שלה בחיי בעלה על דעת שהבעל ימשיך לאכול פירות בחייה, אחר לאחר שתמות יקבל הלוקח (הקונה) את הקרקע, ומתה האישה בחיי בעלה – הבעל מוציא מיד הלקוחות גם את גוף הנכסים [הבעל נחשב כלוקח משום איבה].

מעיקר הדין (לפי התורה) גוף הנכסים בנכסי מלוג שייך לאישה, והפירות שייכים לבעל [תמורת החיוב שבעלה מתחייב לפדותה אם תיפול בשבי]. רק אם מתה האישה – הבעל יורש גם את גוף הנכסים. ולכן אם מכרה האישה את גוף הנכסים, אמנם הבעל מוציא מיד הלקוחות את הפירות כל זמן שאשתו בחיים, אבל את גוף הנכסים אינו יכול להוציא מהם גם לא לאחר מותה – כי בחייה של אשתו אין לו בגוף הנכסים שום זכות, ומאחר שמכרה אותם האישה – שוב אין לבעל זכות בגוף הנכסים ואינו יכול לרשת אותם כי הלקוחות קדמו לו.

אבל **באושא תיקנו** שאם מתה האישה בחיי בעלה – הבעל קונה את גוף הנכסים למפרע משעת הנישואין, והוא קדם ללקוחות ויכול להוציא מהם! וזה המקור לדין "לא מיהדר (הבעל לא מחזיר) ולא מהדרין ליה (ולא מחזירים לו)", ולכן אם גבתה האישה (מקרה 3) – הבעל לא מחזיר את הקרקע ללוה, ואם גבו מהאישה (מקרה 4) – המלוה לא מחזיר את הקרקע לבעל.

סוגיית - "אגביה איהו בחובו"

(דף לה עמוד ב' בתחילת העמוד) אגביה איהו בחובו, פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר הדרה, וחד אמר לא הדרה. ומאן דאמר לא הדרה סבר: האי זביני מעליא היא, דהא מדעתא דנפשיה אגביה. ומאן דאמר הדרה סבר: לא זביני מעליא הוא, והאי דאגביה מדעתיה ולא אתא לדינא מחמת כיסופא הוא דאגביה. ומאימת אכיל פירי? רבה אמר מכי מטיא אדרכתא לידיה, אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו, רבא אמר מכי שלימו ימי אכרזתא.

ביאור דברי הגמרא

הקדמה לסוגיה: לאחר שלמדנו בגמרא 4 מקרים פשוטים בענין שומא הדר. מביאה כעת הגמרא מקרה נוסף שבו נחלקו האמוראים רב אחא ורבינא מה הדין.

אומרת הגמרא: גם במקרה שבא לפני רב נחמן (ההוא גברא דאפקיד כיפי) וגם ב-4 המקרים שהיו פשוטים לגמרא בענין 'שומא הדר' (בעמוד הקודם), מדובר היה שבית דין שמו וגבו את הקרקע מהלוח בעל כרחו, ונתנו למלוה תמורת הכסף שהלוח היה חייב לו.

אבל מה יהיה הדין במקרה שהלוח נתן למלוה קרקע מרצונו ובלי להטריח אותו ללכת לבית דין במקום הכסף שחייב לו. ולאחר זמן רוצה הלוח לתת למלוה כסף ולקבל את הקרקע שלו בחזרה. האם המלוה חייב להחזיר את הקרקע ללוח או לא?

נחלקו בזה רב אחא ורבינא: אחד מהם אמר - שגם במקרה כזה הקרקע חוזרת, כלומר המלוה חייב להחזיר את הקרקע ללוח תמורת כסף. ואחד מהם אמר - שבמקרה כזה הקרקע לא חוזרת, כלומר המלוה לא חייב להחזיר את הקרקע ללוח תמורת כסף.

ומבאר הגמרא את סברות המחלוקת:

מי שאומר שבמקרה כזה הקרקע לא חוזרת ללוח סובר: שמקרה כזה נחשב כמו מכירה גמורה, כי הלוח נתן את הקרקע למלוה מרצונו תמורת הכסף שהיה חייב לו. ובמכירה - הקרקע לא חוזרת [ורק אם בי"ד לקחו מהלוח בעל כרחו - הקרקע חוזרת כמו שלמדנו בסוגיות הקודמות].

ומי שאומר שבמקרה כזה הקרקע חוזרת ללוח סובר: שמקרה כזה לא נחשב כמו מכירה גמורה, כי מסתבר מאוד שמה שהלוח נתן את הקרקע למלוה תמורת הכסף שהיה חייב לו - זה לא היה בלב שלם ומרצונו הטוב, אלא הוא עשה זאת רק משום שהוא התבייש מאוד ללכת לבית דין. ולפי האמת גם זה נחשב "בעל כרחו" - ולכן המלוה חייב להחזיר את הקרקע ללוח תמורת כסף מדין 'שומא הדר' [כמו שלמדנו בסוגיות הקודמות].

כעת הגמרא דנה ממתי יכול המלוה להנות ולאכול פירות מהקרקע שבית דין גבו מהלוה בחובו?

הגמרא מביאה שלוש דעות בעניין: (רבה, אביי ורבא)

הקדמה: אם עברו תשעים יום (כשלוש חודשים) ממתן פסק דין של בית דין שהלוה חייב כסף למלוה, ובית דין רואים שהלוה לא מתכוון לשלם את החוב מעצמו, בית דין כותבים ונותנים למלוה שטר 'אדרכתא' שהוא יכול לגבות קרקע של הלוה בכל מקום שימצאנה. וברגע שהמלוה מוצא קרקע מנכסי הלוה - בית דין עורכים מכרז במשך 30 יום (כחודש) על הקרקע וכל המרבה במחיר - זוכה, ואם המלוה נתן את המחיר הגבוה ביותר מכל ההצעות - הוא זוכה בקרקע.

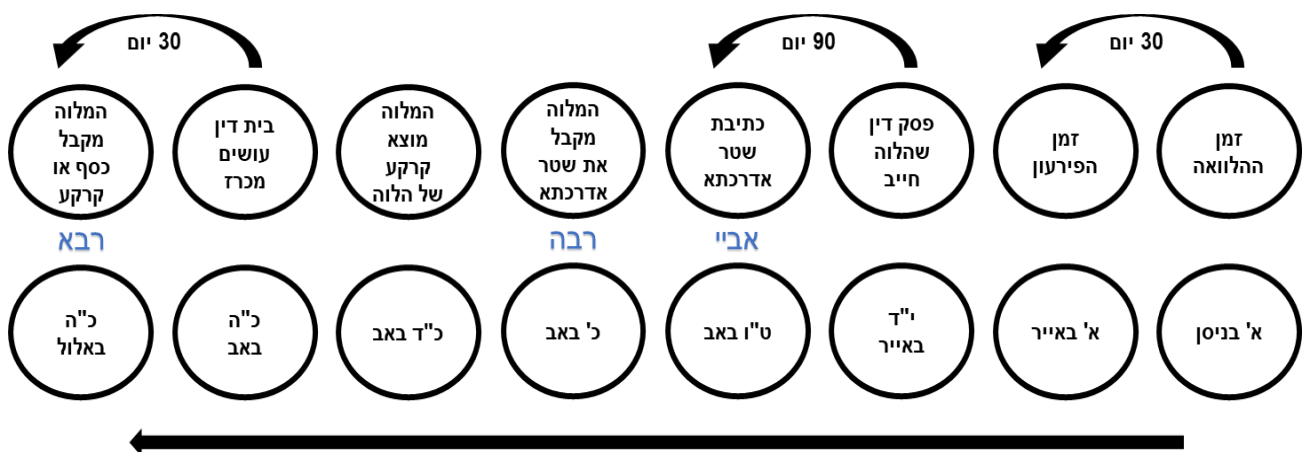
רבה אמר: ממתי שהגיע לידו של המלוה "שטר האדרכתא" - שטר פסק דין שמותר לו לגבות קרקע של הלוה בכל מקום שימצאנה.

אביי אמר: בשטרי הלוואה וקנין העדים החתומים על השטר - זוכים עבור מקבל השטר בעצם החתימה, ולכן בגביית קרקע מלוה בחובו, מרגע שבית דין פסקו וכתבו שטר אדרכתא - המלוה יכול להנות מהקרקע שגבה מהלוה, אפילו שהשטר עוד לא הגיע לידיה של המלוה.

רבא אמר: ממתי שנשלמו ימי המכרז שבית דין עורכים למכירת הקרקע שמצא המלוה מנכסי הלוה, שהם 30 יום מזמן שהמלוה מצא את הקרקע מנכסי הלוה.

סיכום שלושת הדעות: הזמן המוקדם ביותר הוא הוצאת הפסק וכתובת שטר אדרכתא (אביי), הזמן היותר מאוחר הוא הגעת השטר אדרכתא לידיה של המלוה (רבה), והזמן המאוחר ביותר הוא משנשלמו ימי ההכרזה על מכירת הקרקע (רבא).

אם כן, מדוע הגמרא לא מביאה אותם לפי סדר (קודם אביי, אחר כך רבה, ואחר כך רבא)? עיין בתולדות חז"ל בסוף החוברת ותמצא את התשובה! (רמז: סדר הדורות)

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

שאלות חזרה וסיכום - "אגביה איהו בחובו"

1. בסוגיות הקודמות שלמדנו על רב נחמן (ההוא גברא דאפקיד כיפי), ועל 4 המקרים שהיו פשוטים לגמרא בענין שומא הדר, גביית הקרקע מהלוח היתה מרצונו או בעל כרחו?
2. "אגביה איהו בחובו", מה המקרה בסוגיה שלנו? גביית הקרקע מהלוח היא מרצונו או בעל כרחו?
3. מיהם האמוראים שנחלקו במקרה כזה, ומהן הדעות?
4. מהי סברתו של מי שאמר שהקרקע לא חוזרת ללוח?
5. מהי סברתו של מי שאמר שהקרקע כן חוזרת ללוח?
6. כמה דעות מביאה הגמרא בענין "ממתי המלוח אוכל פירות מהקרקע שגבה מהלוח"?
7. כמה זמן היא הלוואה בסתם (שלא פירשו את זמנה במפורש)? [עייין מסכת מכות ג, ב]
8. כמן זמן מחכים בית דין מפסק הדין שהלוח חייב ועד שכותבים שטר אדרכתא?
9. מהו "שטר אדרכתא"?
10. כמה זמן בית דין עושים מכרז על הקרקע של הלוח שמצא המלוח?
11. חשוב היטב! לאחר סיום ימי המכרז, מתי המלוח יקבל את הקרקע, ומתי יקבל כסף?
12. מה סובר רבה?
13. מה סובר אביי?
14. מה סובר רבא?
15. מדוע הגמרא הקדימה את דעתו של רבה לדעתו של אביי? הרי זמנו של אביי קודם???

תשובות

1. _____
_____
2. _____
_____

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

.3

.4

.5

.6

.7

.8

.9

.10

.11

.12

.13

.14

.15

בהצלחה ובהנאה!

ביאורי מילים - "אגביה איהו בחובו"

- אגביה איהו בחובו
- פליגי בה
- חד אמר
- הדרה
- וחד אמר
- לא הדרה
- מאן דאמר
- סבר
- האי זביני מעליא היא
- דהא
- מדעתיה דנפשיה אגביה
- לא זביני מעליא הוא
- והאי דאגביה מדעתיה
- ולא אתא לדינא
- מחמת כיסופא
- הוא דאגביה
- ומאימת אכיל פירי
- מכי מטיא
- אדרכתא
- לידיה
- עדיו בחתומיו זכין לו
- מכי שלימו
- ימי אכרזתא

נוסח שטר האדרכתא

"במותב תלתא כחדא הוינא, אפיק סונוי בן סונוי שטרא טרפא דיזיה על סונוי בן סונוי, ביומא סון בכך וכך זוזי, נשרנוהי וקיימנוהי וקבענא ליה זימנא ולא פרע ליה. וקרענא ליה לההא טרפא, ובתבנא ליה הדין כתבא דמתקרא אדרכתא, וליחות ולידירק בההא ארעא דלבינא ליה מסונוי בן סונוי, וליתי וליחזק וליכל פירי דההא ארעא עד דאיפרע ליה הדין זוזי דהוה ליה על סונוי בן סונוי, אינש לא ימחי בידיה. ומאי דהוה קדמנא כתבנא וחתמנא ביום סונוי וכי באתא סונוית".

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

לסיכום

הגמרא הביאה מחלוקת אמוראים מה הדין במקרה שהלוה נתן קרקע למלוה בחובו מדעתו ומרצונו (ולא בעל כרחו כמו בסוגיות הקודמות). האם במקרה כזה הלוה יוכל לקבל את הקרקע בחזרה תמורת כסף או לא?

נחלקו בזה רב אחא ורבינא, אחד מהם אמר שהקרקע חוזרת ללוה, ואחד מהם אמר שהקרקע לא חוזרת ללוה.

והגמרא הסבירה את הסברות:

מי שאמר שהקרקע לא חוזרת סבר שמקרה כזה נחשב כמכירה, שהרי הלוה נתן את הקרקע מדעתו. ומוכר לא יכול לחזור בו. ורק כשבית דין גבו בעל כרחו - יכול לחזור בו.

ומי שאמר שהקרקע חוזרת סבר שגם מקרה כזה נחשב בעל כרחו, שכן הלוה נתן את הקרקע בלית ברירה משום שהתבייש ללכת לבית דין, ולכן גם במקרה כזה הקרקע חוזרת.

אדם הלווה לחברו כסף, בדרך כלל סתם הלוואה היא ל-30 יום. אם הגיע זמן הפירעון והלוה לא מוכן לשלם, המלוה תובע אותו לבית דין. כשבית דין פוסקים שהלוה חייב לשלם, ממתנים 90 יום, אם רואים שהלוה לא מתכוון לשלם, בית דין פוסקים שהמלוה יכול לגבות מכל קרקע שימצא מנכסי הלוה, וכותבים על כך "שטר אדרכתא". לאחר שהמלוה מצא קרקע, בית דין עושים מכרז 30 יום וכל המרבה במחיר - זכה. אם המלוה נתן את המחיר הגבוה ביותר - הוא מקבל את הקרקע בחובו, ואם מישהו אחר זכה בקרקע - המלוה יקבל כסף.

הקרקע שאלה: ממתי המלוה אוכל פירות ונהנה מהקרקע שגבה מהלוה?

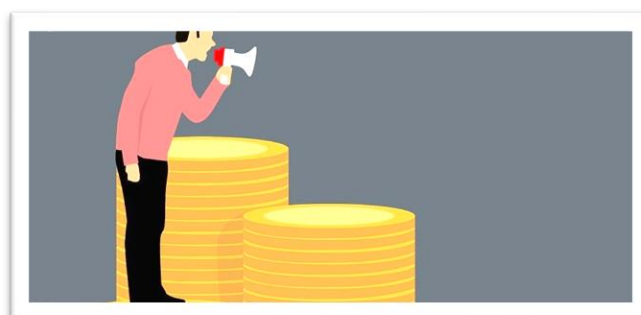
הגמרא הביאה ג' דעות:

רבה אמר: משעה ששטר האדרכתא שבית דין פסקו וכתבו הגיע לידי של המלוה.

אב"י אמר: משעה שבית דין פסקו וכתבו את שטר האדרכתא, גם אם השטר לא הגיע לידי של המלוה.

ורבא אמר: רק לאחר שיסתיימו ימי המכרז שבית דין עושים על הקרקע, שהם 30 יום מתחילת המכרז.

הגמרא הביאה את דעת רבה לפני אב"י, משום שרבה היה קודם לו בסדר הדורות. והלכה כרבא!

תולדות חכמינו ז"ל

תנאים ואמוראים המוזכרים בדף לד:-לה:-לה:

◆ שמואל

שמואל הוא אמורא מפורסם בן הדור הראשון של אמוראי בבל, כהן ומנהיג הקהילה היהודית בנהרדעא. שותפו להנהגת יהדות בבל ולעיון התלמודי, רב, הגיע מארץ ישראל לבבל, ייסד את המתיבתא (ישיבה) היהודית בסורא אשר בבבל. שמואל היה לחברו של רב ובר-הפלוגתא שלו.

◆ רב הונא

רב הונא היה מגדולי אמוראי בבל מהדור השני. נחשב לגדול תלמידיו של רב, ולאחר פטירתו של רב ירש את מקומו כראש ישיבת סורא, הישיבה הגדולה והדומיננטית בבבל, שבה למדו אלפי תלמידים ובאופן קבוע קרוב לאלף תלמידים, ובראשה עמד במשך כ-40 שנה. לרב הונא היו מאות תלמידים, רבים מהם היו אמוראי הדור השלישי. כונה בתואר "מחסידי בבל".

◆ רבי יוסי בר חנינא

רבי יוסי בר חנינא היה מחשובי אמוראי ארץ ישראל, משלהי הדור השני ומהדור השלישי של התקופה. היה מתלמידי רבי יוחנן, ושימש כדיין.

◆ רב נחמן

רב נחמן בר יעקב מגדולי אמוראי בבל בדור השני והשלישי, ראש ישיבת נהרדעא ומעמודי התווך של התלמוד הבבלי. רב נחמן היה עשיר ובעל נכסים, חתנו של ראש הגולה, דיין מפורסם ומגדולי דורו בהלכה ובאגדה. התמחה במיוחד בדיני ממונות, עד שנקבעה הלכה כמותו בכל מחלוקת הקשורה בנושאים אלו. הדעה המקובלת היא כי "רב נחמן" סתם בתלמוד הוא רב נחמן בר יעקב, לעומת רב נחמן בר יצחק המאוחר יותר, המוזכר בדרך כלל יחד עם שם אביו.

◆ רב יוסף

רב יוסף בר חייא היה אמורא בבלי בן הדור השלישי. היה תלמידו של רב יהודה בר יחזקאל, רבו של אביו, ובר פלוגתא של רבה בר נחמני ראש ישיבת פומבדיתא.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

◆ רבה

רבה בר נחמני היה כהן, אמורא בבלי מהדור השלישי של האמוראים, מהאמוראים המפורסמים והמקובלים ביותר בדורו, ראש ישיבת פומבדיתא במשך 22 שנים. היה תלמידם של רב הונא ורב יהודה. כל מאות פסקיו של רבה התקבלו להלכה חוץ משלושה.

◆ אב"י

אב"י או בשמו 'נחמני', היה אמורא בבלי בולט מהדור הרביעי. חברו של רבא. הוא היה בעלה השלישי של חומא, נינתו של רב יהודה. אב"י היה ראש ישיבת פומבדיתא עד יום מותו. הוא נודע כאדם צנוע וישר, התפרנס מעבודת האדמה והיה עני רוב ימיו. אב"י נולד כבן יחיד לכייליל. אביו מת טרם שאב"י נולד, ואמו מתה בלידתו; הוא אומץ על ידי דודו, רבה בר נחמני.

◆ רבא

רבא היה מראשי הדור הרביעי של אמוראי בבל, ולפי גרסת הילקוט שמעוני נמנה ככהן. מפורסם במחלוקותיו המרובות בגמרא עם אב"י, שבהן נפסקה ההלכה על פיו כמעט בכל מחלוקת. דיוניהם ידועים בשם "הוויית אב"י ורבא", ו"הם שיא בדרכי העיון של ההלכה והמשפט התלמודי". אב"י היה רב יוסף בר חמא, ורבו המובהק היה רב נחמן. לאחר פטירתו של אב"י עברה ישיבת פומבדיתא, שהייתה המרכז לפעילות ההלכתית באותה העת, למחוזא, עירו של רבא, והוא כיהן בה 14 שנה כראש הישיבה.

◆ רב הונא בר תחליפא

רב הונא נמנה עם הדור החמישי של אמוראי בבל, ומן הבולטים שבהם. למד תורה מפי אב"י ורבא בישיבת פומבדיתא. חברו ובר הפלוגתא שלו הוא רב פפא.

◆ רב אשי

רב אשי היה מגדולי האמוראים ומראשי הדור השישי של אמוראי בבל, היה מעורכי התלמוד הבבלי. עמד בראש ישיבת סורא במשך קרוב ל-60 שנה.

◆ רבינא

רבינא היה אמורא בבלי בן הדור החמישי והשישי, שהיה בצעירותו תלמידו של רבא, ובזקנותו ישב בבית מדרשו של רב אשי ונחשב לתלמידו.

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

◆ אמימר

אמימר היה אמורא בבלי בן הדור החמישי והשישי, מחשובי החכמים שבדורו ומראשי חכמי ישיבת נהרדעא. עם תלמידיו נמנו אמוראים מגדולי הדור השישי, ובהם רב אשי, ראש ישיבת סורא, שהיה לו כתלמיד חבר, ורב הונא בר נתן, ראש הגולה. חבריו של אמימר היו מר זוטרא ורב אשי, ובתלמוד הבבלי מוזכרים השלושה ביחד פעמים רבות. עירו הייתה נהרדעא, אך בהמשך עבר לעיר מחוזא וגם בה שימש דיין. היה בן בתו של רמי בר חמא, שהיה חתנו של רב חסדא.

◆ רב אחא (מדפתי)

רב אחא מדפתי היה אמורא בבלי בן הדור השישי לאמוראי בבל, מחכמי ישיבת סורא במתא מחסיא. אמרותיו מוזכרות פעמים רבות בתלמוד הבבלי, לרוב הוא מתדיין עם חבירו רבינא.

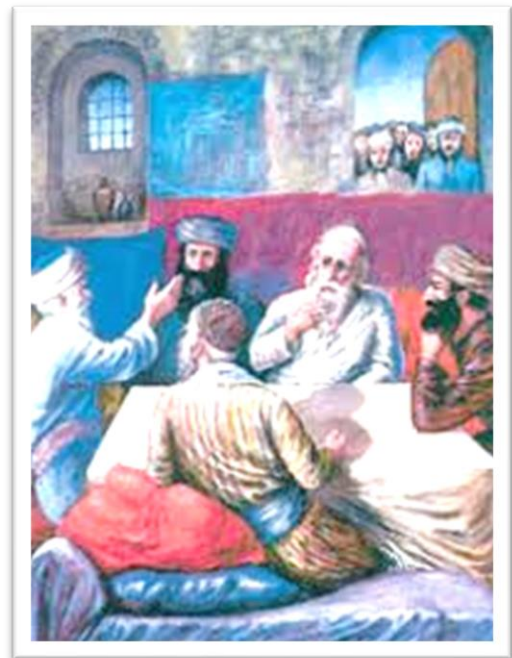
תורתם תגן עלינו אמן

אנחה

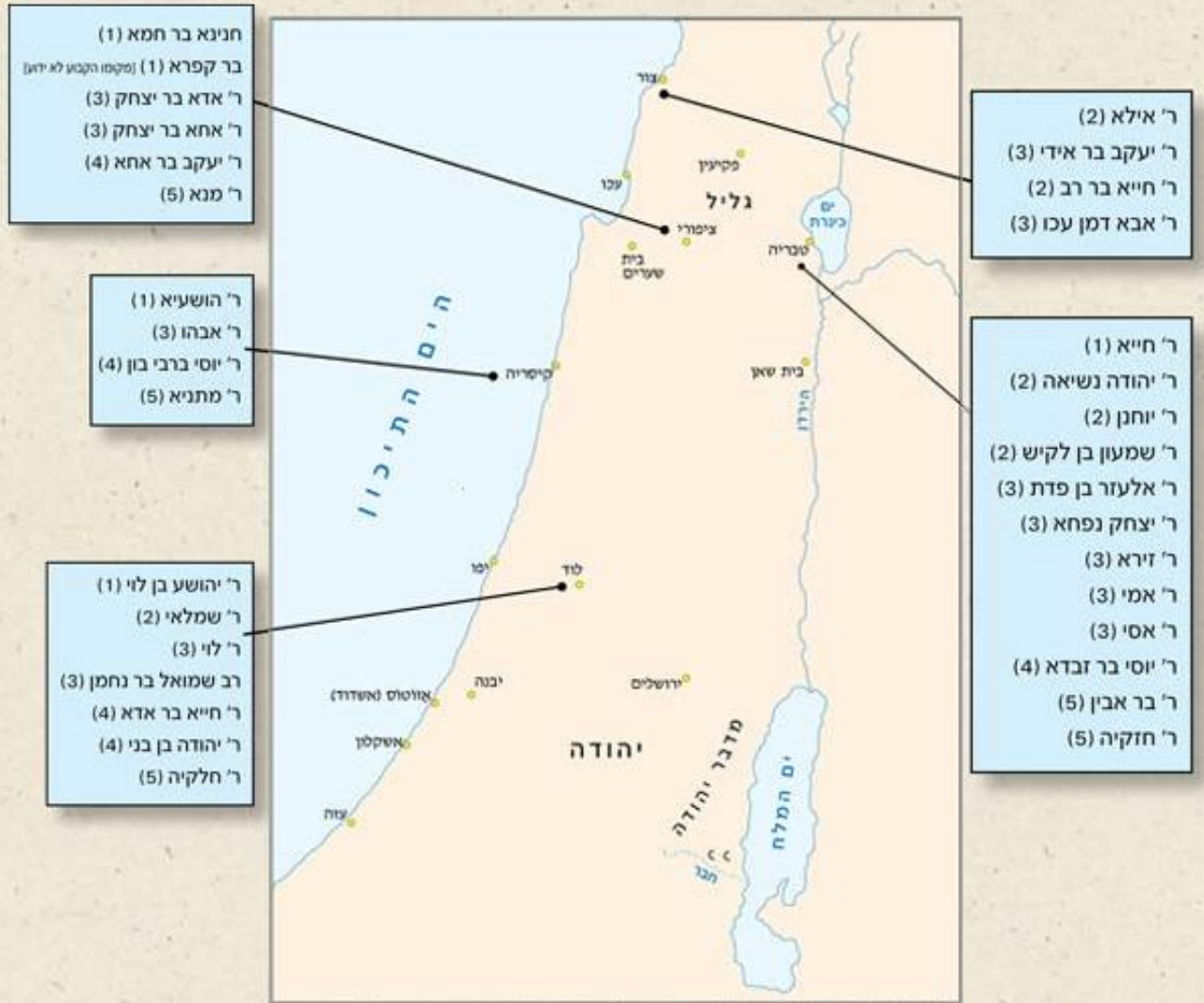
האיה אנחה נלצרת מן תורש תארמי
א-מ-ר שמשנאותו: פירש הסביר.

נאכני פצילותם הגולטת של תאמוראים
הייתה לפרש ולבאר את דברי המשנה
שהיא ריבוב הדעות של קודמיהם – הא
הם התנאים.

חכמי תאמוראים אחראים לא רק על
היבול העצום של דפי תלמא המוכרים
לנו כיום – התלמוד הירושלמי והתלמוד
הבבלי, אלא גם על מדרשי אגדה רבים,
המופיעים בספרים בסני צמא. כמו
למשל: מדרש רבה, מדרש תנחומא ועוד.

אמוראי ארץ ישראל

המספר ליד שם האמורא מציין את מקומו בסדר הדורות של אמוראי ארץ ישראל

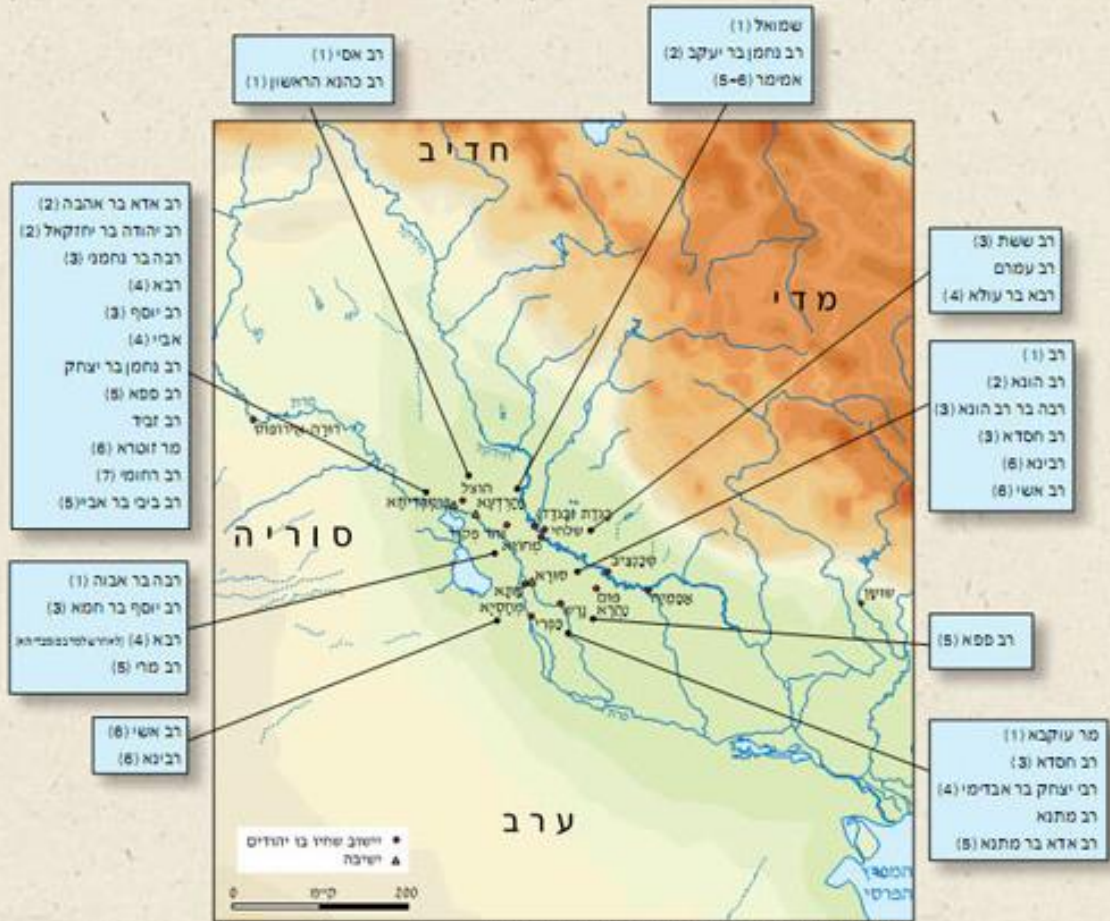

גמרא בהנאה

מסכת בבא מציעא | פרק המפקיד | כרך שני

אמוראי בבל

המספר לד שם האמורא מציין את מקומו בקטרו הדורות של אמוראי בבל

